

Ks. bp Marian Buczek

biskup senior diecezji charkowsko-zaporoskiej

Wznowienie hierarchii rzymskokatolickiej na Ukrainie w roku 1991 przez Jana Pawła II oraz mianowanie kolejnych biskupów

Słowa kluczowe

Ukraina, Watykan, Polska, Lwów, Kijów, papież Jan Paweł II, kardynał Marian Jaworski, archidiecezja lwowska, pielgrzymka papieska na Ukrainę, diecezje na Ukrainie, biskupi diecezjalni i pomocniczy

Streszczenie

Kościół rzymskokatolicki na terenie obecnej Ukrainy istnieje od XIV w., rozwijał się bez większych przeszkód do roku 1946. Po II wojnie światowej komuniści deportowali do Polski abp. Baziaka ze Lwowa i bp. Szelażka z Łucka oraz wielu duchownych, zabrali świątynie i obiekty kościelne. W 1991 r. papież Jan Paweł II wznowił działalność hierarchii rzymskokatolickiej na Ukrainie i mianował biskupów dla Lwowa, Kamieńca Podolskiego i Żytomierza. Po paru latach odnowił działalność diecezji w Łucku, a w 2002 r. stworzył trzy nowe diecezje w Charkowie, Mukczewie i Odessie oraz mianował nowych biskupów pomocniczych dla różnych diecezji. W 2001 r. papież przybył na Ukrainę z pielgrzymką apostolską, spotkał się nie tylko z katolikami obrządku łacińskiego i bizantyjskiego, ale też z prawosławnymi. Dzięki tej wizycie Kościół rzymskokatolicki rozwija się, tak że obecnie, w 2020 r. posiada 7 diecezji, 20 biskupów, w tym 5 emerytów. Funkcjonują 3 diecezjalne seminaria duchowne, 2 Redemptoris Mater Drogi Neokatechumenalnej, są nowicjaty zakonne męskie i żeńskie oraz 3 Instytuty Teologiczne kształcące świeckich. Zakony męskie i żeńskie posiadają swoje prowincje, kapłani diecezjalni i zakonnicy kształcą się na studiach specjalistycznych w Rzymie oraz w innych miastach. Obecnie Kościół rzymskokatolicki ma swoje środki przekazu: Radio Maryja, Telewizję Wiecznego Słowa oraz strony internetowe. Odważna decyzja Jana Pawła II z 1991 r. o wznowieniu hierarchii, a następnie mianowaniu wielu biskupów umocniła Kościół rzymskokatolicki na Ukrainie.

Wstęp

Archidiecezja lwowska obrządku łacińskiego została powołana w 1375 roku w Haliczu, jako druga metropolia w Polsce po Gnieźnie. W 1412 roku siedziba archidiecezji została przeniesiona do Lwowa, gdzie funkcjonowała do 1946 roku. Po zakończeniu II wojny światowej reżim komunistyczny postanowił zniszczyć Kościół katolicki na swym terenie¹. Wyrzucono z Lwowa abp. Eugeniusza Baziaka oraz wielu duchownych i wiernych świeckich. Jak podaje bp M. Trofimiak na terenie zachodniej Ukrainy z czynnych przed II wojną światową 1 500 świątyń rzymskokatolickich w 1988 roku zostało tylko 15, a z posługujących 1 200 kapłanów pozostało 9, którzy obsługiwali nieliczne kościoły². W Polsce ludowej-komunistycznej funkcjonowała część archidiecezji lwowskiej z siedzibą w Lubaczowie, gdzie po śmierci abp. E. Baziaka rezydowali biskupi administratorzy apostolscy. Ostatnim był od 1984 roku bp Marian Jaworski³, którego Jan Paweł II 16 stycznia 1991 roku mianował metropolitą Lwowa⁴. Był to rok przełomowy, w którym Jan Paweł II wskrzesił działalność archidiecezji. Od tego czasu na Ukrainie zaczął swobodniej rozwijać się Kościół katolicki dwóch obrządków oraz prawosławie. W 1992 roku nowe państwo ukraińskie nawiązało stosunki dyplomatyczne ze Stolicą Apostolską, która mianowała swego pierwszego nuncjusza.

1. Tęsknota kapłanów i wiernych za biskupem we Lwowie i na Ukrainie

Po II wojnie światowej do 1991 roku na Ukrainie nie istniała żadna diecezja rzymskokatolicka. Watykan postanowił jednak

¹ Por. P. Waszkowski, *Переслідувана Церква. Католики в часи комуністичного режиму*, Kijów 2016, passim.

² Por. A. Uszakow, *Cudowne Odrodzenie* (film), Kijów 2019, min. 3.02–3.40.

³ Por. *Annuario Pontificio*, Vaticano 1985, s. 324, 771, 1475.

⁴ Por. *Annuario Pontificio*, Vaticano 2004, s. 384; po ukr. *Католицькі Єпископи в Україні, Хто є Хто*, Київ 2018, s. 20.

mianować biskupa dla rzymskich katolików na Ukrainie radzieckiej. Próbowano kilka razy rozwiązać ten bolący problem i dać wiernym katolikom biskupa:

Stolica Apostolska chciała mieć na tym terenie biskupa obrządku łacińskiego. Upatrzone na to stanowisko kapłana archidiecezji lwowskiej, który wrócił z łagrów ks. Wojciecha Olszowskiego (...). Ponieważ w Kijowie nie było diecezji, 8 listopada 1958 mianowano go jako biskupa tytularnego Atribi „administratorem apostolskim dla miasta Kijowa i republiki ukraińskiej, dla katolików obrządku łacińskiego, greckiego i ormiańskiego”. Nominacji tej nie uzgodniono z ówczesną władzą radziecką, a bullę papieską wysłano państwową pocztą. Służby specjalne NKWD przejęły bullę i w marcu 1959 r. deportowały biskupa Olszowskiego do Polski, który nic nie wiedział o swojej nominacji⁵.

W archidiecezji lwowskiej posługiwało w bardzo trudnych warunkach kilkunastu kapłanów, którzy przeszli obozy i gułagi na Syberii. Jeden z kapłanów Jan Cieński⁶ był wyświęcony potajemnie na biskupa przez Prymasa Polski 30 czerwca 1967 roku. Decyzja o wyświęceniu ks. Cieńskiego na biskupa zapadła jeszcze w 1962 roku, ale przez 5 lat trwały rozmowy oraz nawiązywano kontakty z nominatem. Kandydat na biskupa zapytał, w jakim charakterze ma być wyświęcony? Prymas określił kanoniczny charakter jego jurysdykcji: „biskup pomocniczy stolicy diecezji – wakującej stolicy metropolitalnej we Lwowie obrządku łacińskiego”⁷.

Zachował się list bp. Cieńskiego do swojego ucznia i ministranta z parafii Złoczów Wacława Świerzawskiego, który w 1992 roku został biskupem w Polsce:

⁵ M. Buczek, *Biskup Jan Cieński – tajny biskup w Złoczowie*, „*Studia Leopoliensia*” 2018, nr 11, s. 220.

⁶ Por. I. Iwaszkiw, *Niezłomny świadek wiary*, Kraków 2017, s. 43; M. Buczek, *Geneza (historia) mianowania biskupa rzymskokatolickiego dla Ukrainy Radzieckiej – biskup Jan Cieński, tajny biskup w Złoczowie*, [w:] Z. Błądek, *Żyją i owocują, a były skazane na niebyt*, Puszczykowo–Kraków–Warszawa 2018, s. 241–244.

⁷ Por. I. Iwaszkiw, op. cit., s. 43.

Jego Eksceleńcja Najdostojniejszy Ksiądz Biskup Wacław Świerzawski. Złoczów 24.IV.1992. Najczcigodniejszy Eksceleńco Nominacie i mój drogi parafianinie i były ministrancie „Wacusiu”! Ze wzruszeniem i radością otrzymałem dzisiaj pismo z 6.IV. br. z Krakowa. Wiadomość o nominacji podał mi niedawno obecny Metropolita Lwowski Ks. Arcybiskup Jaworski. Z najwyższą radością załączam z serca płynące najszczerze życzenia wielu łask Najwyższego na odpowiedzialne i zapewne pełne trudu obowiązki i zadania związane ze stanowiskiem w Sandomierzu. 30.VI. w tym roku mija 25 lat, jak przyjąłem z rąk „Prymasa Tysiąclecia” w Gnieźnie w prywatnej kaplicy w Pałacu Prymasowskim sakrę na Lwowską Archikatedrę z pełnymi prawami – co oczywiście miało być w pełni w tajemnicy zachowane – i pewne funkcje spełniałem. Teraz, gdy wszystko jest oficjalne, tamta władza i obowiązki zniknęły. (...) Niech Bóg ma w swojej opiece Księdza Biskupa i diecezję. Z całym sercem, łączę się i modłę. + Ks. Jan Cieński⁸.

Biskup Jan Cieński do końca życia zachowywał dyskrecję, a w dniu pogrzebu, w grudniu 1992 roku, nie ujawniono jego nominacji na biskupa. Arcybiskup Jaworski w czasie spotkań zawsze zwracał się do niego „Księżu Jubilate”, za co bp Jan Cieński był bardzo wdzięczny. Jak wspomina bp M. Trofimiak, który od 1974 roku był proboszczem w Krzemieńcu, wierni oraz nieliczni kapłani, którzy pracowali na terenach Ukrainy radzieckiej nieśmiało po cichu marzyli, by posiadać choćby jednego biskupa dla Ukrainy⁹. Wydawało się to nierealne, zważywszy coraz ostrzejszą walkę z religią. Byli jednak duchowni, którzy w to wierzyli i doczekali się odrodzenia Kościoła w 1991 roku. Kilku z nich zostało biskupami po zmianach systemu, o nich będziemy później pisać w tym opracowaniu. Do takich należał proboszcz katedry we Lwowie o. Władysław Rafał Kiernicki OFM-Conv, który w każdy czwartek odprawiał w katedrze Nowennę

⁸ Kserokopia listu ks. biskupa Jana Cieńskiego, [w:] *Diligis Me? Pasce – księga jubileuszowa dedykowana biskupowi Wacławowi Świerzawskiemu na pięćdziesięciolecie święceń kapłańskich 1949–1999*, t. 2, pod red. ks. S. Czerwika, ks. M. Mierzwy, R. Majkowskiej, Sandomierz 2000, s. 585.

⁹ Por. A. Uszakow, *Кризь терні, Римсько-Католицька Церква в Україні, на основі життя отця єпископа Рафала Керницького*, cz. 2 (film), Kijów 2012, min. 3.40–3.45.

do Miłosierdzia Bożego z procesją eucharystyczną wewnątrz katedry. W czasie Nowenny ciągle przypominał wiernym, aby modlili się o biskupa, kapłanów, siostry zakonne, seminarium duchowne dla Lwowa. Niektórzy nie wierzyli, że to może nastąpić za czasów władzy radzieckiej, wtedy o. Rafał mówił: „nie narzekajcie, bo może być jeszcze gorzej”. Siostry zakonne, które pracowały nieoficjalnie w podziemiu, mówią, że te słowa często wypowiedane do nich przez o. Rafała podtrzymywały na duchu i dlatego wytrzymały w prześladowaniach¹⁰.

Trzeba wiedzieć, że ostatnie święcenia biskupie we Lwowie odbyły się w 1933 roku, w dniu konsekracji abp. E. Baziaka, a następne w 1991 roku w dniu konsekracji trzech biskupów. W katedrze lwowskiej ostatnia Msza św. przez abp. Baziaka sprawowana była 26 kwietnia 1946, w dniu deportacji ze Lwowa do Krakowa. Natomiast pierwszą Mszę św. po wojnie odprawił bp Marian Jaworski 29 października 1989, w dniu pierwszego przybycia do Lwowa. Wierni nie widzieli żywego biskupa do tej pory, a na wschodniej Ukrainie przez ponad 70 lat. Dzieci, gdy pierwszy raz zobaczyły biskupa w stroju pontyfikalnym, mówiły, że: „to papież rzymski lub święty Mikołaj”, których znali z telewizji. Chłopcy, gdy zobaczyli biskupa w mitrze mówili: „Ale macie ciekawą czapkę, gdzie ją kupiliście?”.

Kościół grekokatolicki zdelegalizowany przez Stalina w 1946 roku miał kilku podziemnych biskupów oraz wielu kapłanów. Dla Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego i bizantyjskiego (unickiego) rokiem odnowy był 1991. Papież Jan Paweł II, Słowianin, który znał z osobistego duszpasterskiego doświadczenia mentalność Wschodu, odważną decyzją z 16 stycznia 1991 roku mianował biskupów dla wakujących diecezji rzymskokatolickich oraz potwierdził istnienie biskupów z podziemnego Kościoła dla diecezji grekokatolickich¹¹. Nominacja biskupa administratora apostolskiego dla Lubaczowa w 1984 roku otworzyła drogę do katedry lwowskiej w 1991 roku metropolicie Lwowa.

¹⁰ Relacja s. Agaty Ometiuch ze Zgromadzenia Franciszkanek Rodziny Maryi ze Lwowa, Lwów 28 lutego 2020 r.; archiwum autora.

¹¹ Por. *Annuario Pontificio*, Vaticano 2014, s. 426.

Po objęciu posługi na Stolicy św. Piotra w Rzymie w 1978 roku Jan Paweł II zaczął interesować się sytuacją Kościoła katolickiego na Wschodzie, w Związku Radzieckim. Dużo informacji dostarczał mu ks. Marian Jaworski przyjaciel z Krakowa, a zarazem kapłan archidiecezji lwowskiej. Papież zapoznawał się dokładnie ze sprawozdaniami i informacjami, jakie otrzymywał, dlatego mógł podejmować interwencje i decyzje w sprawie Kościoła na Ukrainie. Otrzymywał informacje przekazane nie przez pośrednictwo urzędników watykańskich, ale z pierwszej ręki, od naocznego świadka wydarzeń.

Biskup M. Jaworski, pracując w Krakowie miał kontakty z kapłanami i wiernymi z terenu archidiecezji lwowskiej. Przybywali oni wcześniej do abp. E. Baziaka, kard. K. Wojtyły do Krakowa oraz do Lubaczowa, gdzie bp Jaworski od 1984 roku był administratorem apostolskim archidiecezji lwowskiej w granicach Polski Ludowej. Na dzień konsekracji biskupiej ks. Marian Jaworski otrzymał list od Jana Pawła II, datowany na 21 czerwca 1984:

Umiłowany Biskupie Marianie! Przez słowa tego listu pragnę być duchowo obecny podczas aktu Twojej konsekracji. Odbywa się ona w katedrze na Wawelu – i to ma swoją wymowę. W tej katedrze złożyliśmy przed dwudziestu dwu laty, również w czerwcu, ciało ostatniego Metropolity Lwowskiego, który po przymusowym opuszczeniu swojej stolicy pozostał w Lubaczowie, kierując równocześnie po śmierci śp. Kardynała Adama Stefana Sapiehy Archidiecezją Krakowską. Byłeś bardzo blisko związany z Arcybiskupem Eugeniuszem Baziakiem, dzieliliś Jego troski, cierpienia oraz trudy pasterskie na codzien. Poprzez tę bliskość stajesz się dzisiaj szczególnym symbolem tej jedności, którą żywią kapłani i wierni rozproszeni po całej Polsce, a w pewnej części skupieni na terenie Administracji Apostolskiej w Lubaczowie. Symbol ten ma dla wszystkich wymowę sześciu stuleci, związanych z dziejami Narodu, a także z doniosłą misją Kościoła. Przyjmij wraz z sakramentem święceń biskupich tę misję oraz to dziedzictwo¹².

¹² Jan Paweł II, List z dnia 21 czerwca 1984 r. do bp. M. Jaworskiego, z okazji święceń biskupich (które odbyły się na Wawelu 23 czerwca 1984 r.), cyt. za: Z. Błądek, *Wszystko dzięki Opatrzności*, Puszczykowo–Kraków–Warszawa 2015, s. 67–68.

Po nominacji na administratora apostolskiego w Lubaczowie bp Jaworski jeździł do Rzymu zaraz po świętach – mieszkał wtedy w apartamentach watykańskich i miał czas na rozmowy z Janem Pawłem II. Jak napisał prof. Zenon Błądek:

Nominacja ks. prof. Mariana Jaworskiego na biskupa archidiecezji w Lubaczowie, czyli lubaczowsko-lwowskiej, 24 maja 1984 roku była realizacją I etapu dalekosiężnych planów Jana Pawła II. Plany te stawały się coraz bardziej realne wobec rysujących się na przełomie lat 80. i 90. XX wieku radykalnych zmian gospodarczych i politycznych, prowadzących nieuchronnie do rozpadu ZSRR¹³.

Będąc kapłanem administratury w Lubaczowie pracowałem, jako notariusz kurii arcybiskupiej i sekretarz biskupa. Gdy bp Jaworski rozpoczął posługę administratora w Lubaczowie, zaproponował, abym nadal pełnił funkcje w kurii, które dotychczas spełniałem. Wraz z nim omówiłem plan wyjazdu do Lwowa w celu zorientowania się w sytuacji Kościoła w archidiecezji lwowskiej na terenie Związku Radzieckiego.

W sierpniu 1987 roku, jako sekretarz bp. Mariana Jaworskiego i notariusz kurii w Lubaczowie udałem się na prywatne zaproszenie do Lwowa. Odwiedziłem także Kijów, Winnicę oraz cały rozległy teren archidiecezji lwowskiej. Zostałem serdecznie przyjęty przez proboszcza katedry o. Rafała Kiernickiego OFMConv i ks. Ludwika Kamilewskiego. Dzięki nim objechałem całą archidiecezję lwowską i zobaczyłem, jak wygląda życie nielicznych kapłanów i wiernych. Odprawiałem wtedy Msze św. w katedrze za zamkniętymi drzwiami, w kaplicy św. Józefa, raz udało mi się koncelebrować przy ołtarzu głównym wraz z ks. Kamilewskim. Wierni byli pozbawieni kapłanów i kościołów. We Lwowie kapłani w kanonie Mszy św. wspominali imię bp. Mariana z Lubaczowa, wiedząc, że jest to ich biskup¹⁴.

¹³ Idem, *Żyją i owocują, a były skazane na niebyt*, op. cit., s. 19.

¹⁴ Por. M. Buczek, *Słowo wstępne*, [w:] Z. Błądek, *Metropolia Lwowska obrządku łacińskiego*, Lwów–Warszawa–Puszczykowo 2011, s. 9.

Po powrocie do Lubaczowa powiedziałem bp. Jaworskiemu: „Trzeba ratować to, co pozostało, bo za kilka lat będzie za późno”.

Dzięki tej wizycie bp Jaworski miał wiadomości z pierwszej ręki od świadka, który widział co się dzieje z Kościołem za żelazną kurtyną na Wschodzie Europy.

Informacje te przekazywał w czasie osobistych spotkań w Watykanie z Janem Pawłem II. Papież mógł podejmować decyzje, co do przyszłości katolików w imperium radzieckim.

Biskup Jaworski czynił starania, by osobiście odwiedzić Lwów oraz pomóc nielicznym kapłanom tam pracującym. W październiku 1989 roku odwiedził pierwszy raz Ukrainę radziecką, aby potem udać się do Jana Pawła II i złożyć świadectwo o życiu wiernych katolików na tamtym terenie. Papież przeżywał trudną sytuację, w jakiej znaleźli się katolicy we Lwowie i na całym terenie Związku Radzieckiego. Do Rzymu 1 grudnia 1989 przybył Michaił Gorbaczow, przywódca Związku Radzieckiego i spotkał się z papieżem Janem Pawłem II. W czasie oficjalnego spotkania papież powiedział: „Nie pozwolę, by kilka milionów katolików na terenie ZSRR było bez biskupa”¹⁵.

Od tego czasu zaczęły się intensywne rozmowy pomiędzy Watykanem a Związkiem Radzieckim o polepszeniu doli katolików, uwzględniające Ukrainę, w której było wiele milionów katolików obrządku łacińskiego i bizantyjskiego. Biskup Jaworski nawiedzając wiernych swojej archidiecezji na Ukrainie spotykał się ze swoimi kapłanami i wiernymi, ale też z grekokatolickimi biskupami i kapłanami, którzy byli w podziemiu. Znając sytuację Kościoła katolickiego mógł relacjonować Ojcu Świętemu to, co dzieje się z Kościołem, który czeka na wolność religijną.

Mówiąc o mianowaniu biskupów katolickich obrządku łacińskiego trzeba jednak powrócić do 1984 roku, kiedy ks. Marian Jaworski został mianowany biskupem w Lubaczowie. Urodził się we Lwowie w 1926 roku, po wojnie, jako student seminarium du-

¹⁵ M. Jaworski, relacja ze spotkania Jana Pawła II z biskupami Ukrainy, cyt. za: Z. Błądek, *Wszystko dzięki Opatrzności*, op. cit., s. 150.

chownego we Lwowie został deportowany do Polski, gdzie został wyświęcony na kapłana w 1950 roku. Pracował, jako wykładowca filozofii w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, gdzie zaprzyjaźnił się z ks. K. Wojtyłą. W 1984 roku został mianowany biskupem administratorem apostolskim archidiecezji lwowskiej z siedzibą w Lubaczowie, zaś w 1991 roku metropolitą Lwowa obrządku łacińskiego. W 1998 roku Jan Paweł II mianował go kardynałem *in pectore*, czyli w sercu, a uroczyście ogłosił po trzech latach w 2001 roku, w roku podczas swojej wizyty na Ukrainie¹⁶. Nominacja kardynalska Mariana Jaworskiego była wielkim darem dla całego Kościoła łacińskiego Ukrainy. Określił to sam kardynał w katedrze lwowskiej 3 marca 2001 roku:

Przybyliście dzisiaj na ingres kardynalski Waszego biskupa, na ingres do katedry lwowskiej. Przybyliście bardzo licznie i moje serce przepelnione jest wzruszeniem, wdzięcznością i radością. Dlaczego? Bo przyszlście tutaj na Wasze święto, przyszlście tutaj na święto Waszego Kościoła, Waszej Wspólnoty. Nominacja kardynalska Waszego Metropolity jest Waszą uroczystością. W jego nominacji, jak słyszeliście Ojciec Święty chciał wyróżnić Was, jako Kościół, Was, jako wspólnotę wierzących, którzy poddani próbie wiary i bolesnym doświadczeniom w latach minionych, wytrwaliście wiernie w wierze i w jedności z Następcą św. Piotra. Tak, więc nominacja Waszego biskupa i dzisiejsza uroczystość jest Waszą uroczystością, jest uroczystością Wspólnoty Kościoła Lwowskiego, Kościoła obrządku łacińskiego w całej Ukrainie. Moi Drodzy, pozwólcie, że z całego serca Wam tej uroczystości będę dzisiaj gratulował. Przeżyliście wiele w minionym okresie. Do tego, co powiedział Ojciec Święty pragnę dodać, wymienić te pozamykane kościoły, które ranily serca tych, którzy przechodzili obok drzwi zamkniętych. Brak kapłanów i wreszcie także brak biskupa. I lud wierzący swoim instynktem wiary odczuwał ten brak pasterza diecezji bardzo boleśnie (...). I dzisiaj my, Moi Drodzy Bracia i Siostry, cieszymy się tym, że są biskupi we Lwowie, Łucku, Kamieńcu, w Kijowie, Żytomierzu i na Zakarpaciu (...). Do tej radości, że macie Biskupa, doszła jeszcze jedna radość, że Ojciec Święty mianując go kardynałem dostrzegł Was, dostrzegł Waszą wiarę, miłość i związek z Piotrem¹⁷.

¹⁶ Por. *Annuario Pontificio*, Vaticano 2004, s. *26, 384.

¹⁷ Z. Błądek, *Na drogach Opatrzności*, Lwów–Warszawa–Puszczykowo 2013, s. 214.

Arcybiskup Jaworski od 1996 do 1998 roku był także administratorem apostolskim w Łucku, a od 1992 roku przez 16 lat był przewodniczącym Konferencji Rzymskokatolickiego Episkopatu Ukrainy. Po powrocie do Lwowa, jako metropolita często w kazaniach i spotkaniach z kapłanami i wiernymi wspominał o tęsknocie za Lwowem. Ten swój powrót po wielu latach tak opisał:

Do 1989 r. nie miałem możliwości odwiedzenia Lwowa. Kiedy czasy zaczęły się zmieniać, księża przyjeżdżali i mówili mi: „Niech ksiądz biskup przyjedzie do nas!“. Byłem wtedy administratorem w Lubaczowie, a księża wiedzieli, że to jest część archidiecezji lwowskiej. Zacząłem więc starania, a był to jeszcze Związek Radziecki. Najpierw obiecano mi, że będę mógł pojechać, a potem władze Lwowa odpowiedziały, że jeszcze nie czas. Niedługo potem na inauguracji roku akademickiego w Lublinie spotkałem pana z ambasady radzieckiej i mówię, że wybieram się do Lwowa. Był bardzo zaskoczony, a ja na to, że pojadę na prywatne zaproszenie, jak wszyscy inni. On zapytał mnie wtedy, czy jestem gotów przyjechać do ambasady w Warszawie? Ja na to: „jak najbardziej“. Powiedziałem mu, że gram w otwarte karty i doskonale wiem, że nawet gdybym tego nie powiedział, to i tak będą wiedzieli. Pojechałem raz, drugi, trzeci na prywatne zaproszenie. A w 1991 r. Ojciec Święty mianował mnie już formalnie arcybiskupem metropolitą we Lwowie. I taki był mój powrót do Lwowa¹⁸.

Jan Paweł II po namyśle podjął odważną decyzję i 16 stycznia 1991 roku wznowił działalność hierarchii katolickiej w Ukrainie, po latach ateizmu i prześladowania Kościoła katolickiego. Pamiętajmy, że istniał jeszcze Związek Radziecki, a dopiero 24 sierpnia Rada Najwyższa Ukrainy radzieckiej ogłosiła niepodległość i uniezależnienie się od reszty republik. Mianował wtedy biskupów dla Kamieńca Podolskiego, Lwowa i Żytomierza oraz potwierdził istnienie biskupów grekokatolickich, funkcjonujących w podziemiu w diecezjach Lwów i Ivanofrankiwska (dawny Stanisławów). Kardynał Jaworski na pytanie, jak odbywało się przygotowanie i rozmowy o mianowaniu go metropolitą Lwowa odpowiedział:

¹⁸ Idem, *Żyją i owocują, a były skazane na niebyt*, op. cit., s. 20.

„Ojciec Święty Jan Paweł II posłał mnie do Lwowa”¹⁹.

Jan Paweł II zawsze pytał biskupów i kapłanów oraz zakonników i zakonnice z Ukrainy, którzy się z nim spotykali: „jak tam ks. kard. Marian?”. Papież interesował się pracą kard. Jaworskiego we Lwowie, widać to z korespondencji, jaką prowadzili z sobą z okazji różnych rocznic czy wydarzeń z życia Kościoła lub osobistych. W roku jubileuszu 50-lecia święceń kapłańskich papież napisał podziękowanie za relację ze Lwowa:

Watykan 5 lipca 2000 r. Drogi Marianie. Mieciu opowiadał nam po powrocie ze Lwowa, jak odbyły się uroczystości związane z Twoim 50-leciem święceń kapłańskich. Bardzo się z tego cieszę i gratuluje. Bogu dzięki za te lata, które poświęciłeś dla starej Metropolii. Widać, że Pan Bóg pobłogosławił i Twoja praca wydała owoce (...). Do najbliższego spotkania. Ufam, że się znów tutaj kiedyś pokażesz. Z serdecznym błogosławieństwem et cum osc. fr. Jan Paweł II²⁰.

Takich listów osobistych pisanych do kard. Jaworskiego, często też własnoręcznie przez papieża jest bardzo wiele. Prof. Z. Błądek w latach 2011–2018 wydał cztery pozycje albumowe, w których jest wiele fotokopii tej korespondencji. W tej publikacji cytujemy bardziej charakterystyczne.

2. Nominacje biskupów od 1991 roku

Jan Paweł II wznowił działalność Kościoła katolickiego na Ukrainie dekretem z 16 stycznia 1991 roku. W tym dniu mianował 3 biskupów diecezjalnych dla diecezji, które były zlikwidowane przez reżym carski i radziecki, mianował też pierwszych dwóch biskupów pomocniczych dla Lwowa, a w następnych latach dla innych diecezji. Pierwszym biskupem pomocniczym został:

2.1. Władysław Rafał Kiernicki OFMConv, urodzony w 1912 roku w archidiecezji lwowskiej, przed wojną wyświęcony

¹⁹ Ibidem, s. 19.

²⁰ Jan Paweł II, List do bp. M. Jaworskiego z dnia 5 lipca 2000 r. z podziękowaniem za relacje odbytego jubileuszu 50-lecia święceń biskupich w katedrze lwowskiej, cyt. za: Z. Błądek, *Wszystko dzięki Opatrzności*, op. cit., s. 151.

na kapłana w Zakonie Franciszkanów Konwentualnych. Po zakończeniu wojny w 1944 roku aresztowany przez komunistów, po 4 latach łagrów powrócił do Lwowa. Pracował w lwowskiej katedrze jako proboszcz i pomagał też grekokatolikom, którzy byli w podziemiu. Biskup Marian Jaworski, będąc administratorem tej części archidiecezji lwowskiej, która po II wojnie światowej znalazła się na terenie Polski znał sytuację w Lwowie. Odwiedzał kapłanów i wiernych we Lwowie i okolicach, a następnie informował papieża:

Ojca Rafała, bo tak go wszyscy nazywali poznałem, gdy pierwszy raz przybyłem do Lwowa w 1989 r., w czasie pierwszej wizyty we Lwowie. Gdy przybyłem do Lwowa zorientowałem się, że koniecznie potrzeba tu biskupów pomocniczych, którzy będą odwiedzali powstałe parafie. Jan Paweł II, który rozumiał naszą sytuację mianował w roku 1991 ojca Kiernickiego biskupem pomocniczym²¹.

Papież mianował go biskupem pomocniczym we Lwowie, bo był związany z tradycją Lwowa oraz zachował pogodę ducha mimo przejść obozowo-łagrowych. Biskup Rafał²² odegrał bardzo ważną rolę w odradzaniu się archidiecezji lwowskiej²³. Jan Paweł II znał dobrze życie o. Rafała Kiernickiego z opowiadań bp. Jaworskiego, który odwiedzał go w Watykanie, dlatego w czasie pielgrzymki w Polsce w Lubaczowie powiedział o nim:

A z arcybiskupem Lwowa jest tutaj dwóch jego współpracowników biskupiego urzędu: pragnę powitać najpierw seniora – któż go nie zna?! Ojciec Rafał! Przez tyle lat, dziesięcioleci, przez tyle cierpień i upokorzeń wierny stróż tego skarbu, tego znaku tożsamości Kościoła, jakim jest prastara lwowska katedra łacińska²⁴.

²¹ *Annuario Pontificio*, Vaticano 2004, s. 384.

²² Por. Z. Błądek, *Metropolia Lwowska obrządku łacińskiego*, op. cit., s. 232–234.

²³ Por. *Schematyzm archidiecezji lwowskiej*, Lwów 1994, s. 7.

²⁴ Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy Świętej na stadionie, Lubaczów, 3 czerwca 1991 r.*, cyt. za: *Czwarta pielgrzymka Jana Pawła II do Polski. (I) Przemówienia dokumentacja. Tekst autoryzowany*, red. D. Strzałko-Trybuła, Pallottinum, Poznań–

2.2. Marcján Trofimiak, urodzony w 1947 roku na terenie archidiecezji lwowskiej, ukończył seminarium duchowne w Rydze w 1974 roku, jako drugi kapłan pochodzący z Ukrainy po II wojnie światowej. Rozpoczął posługę duszpasterską w archidiecezji lwowskiej na terenie województwa tarnopolskiego, gdzie posługiwał w wielu parafiach oraz na terenie diecezji kamieniecko-podolskiej. W 1991 roku został biskupem pomocniczym we Lwowie²⁵, a w 1998 roku został mianowany biskupem odrodzonej przez Jana Pawła II diecezji w Łucku²⁶. Kardynał Jaworski wspomina, że poznał ks. Trofimiaka w Częstochowie, gdy przybył na pielgrzymkę: „Spotkałem kapłana, który prowadził bogatą działalność duszpasterską, jeździł po różnych miejscowościach, gdzie po domach odprawiał Msze św.”²⁷

Kardynał często wspominał, że Jan Paweł II mianował ks. Trofimiaka biskupem mając na uwadze tradycje, ale i nowe pokolenie, które reprezentował. Najpierw pracował we Lwowie, a następnie w Łucku, gdzie zdobył pomieszczenia dla kurii i księży, restaurował świątynie w diecezji. Drugie pole działalności to pomoc w tłumaczeniu ksiąg liturgicznych na język ukraiński. Biskup Trofimiak²⁸ urodzony na terenie archidiecezji lwowskiej, pochodzi z rodziny mieszanej, jak wielu tutaj urodzonych katolików obrządku łacińskiego. Po nominacji na biskupa pytano go: „Ile masz w sobie krwi różnych narodów?” Odpowiadał: „Posiadam wiele powiązań narodowych”.

Pytano też kard. Jaworskiego, dlaczego ks. Marcján został biskupem we Lwowie? Odpowiadał, że on znał bardzo dobrze Kościół w archidiecezji, był duszpasterzem wielu parafii i miał

Warszawa 1991, s. 53; por. M. Buczek, *Posługa biskupia o. Władysława Rafała Kiernickiego OFM Conv*, w: Z. Błądek, *Żyją i owocują, a były skazane na niebyt*, op. cit., s. 239–241.

²⁵ Por. *Schematyzm archidiecezji lwowskiej*, Lwów 1994, s. 7.

²⁶ Por. *Annuario Pontificio*, Vaticano 2004, s. 382.

²⁷ M. Jaworski (wypowiedź), w: A. Uszakow, *Єпископи – Римсько-Католицька Церква України* *Єпископы* (film), cz. 2, Kijów 2017, min. 15.30–15.59.

²⁸ Por. Z. Błądek, *Metropolia Lwowska obrządku łacińskiego*, op. cit., s. 235–236.

dobry kontakt z miejscowym duchowieństwem²⁹. W czasie pielgrzymki w Lubaczowie w 1991 roku Jan Paweł II powiedział o bp. Trofimiaku: „A drugi – młody. Cieszymy się, z tego, że jest. Wszyscy go nazywają »księdzem Markiem«, a więc i ja go tak nazwę, chociaż podobno imię jego prawdziwe brzmi nieco inaczej”³⁰.

2.3. Marian Buczek, urodzony w 1953 roku pochodzi z terenu archidiecezji lwowskiej, który po II wojnie światowej znalazł się na obszarze Polski. Przybył z Polski na Ukrainę w 1991 roku i pracował jako kanclerz kurii metropolitalnej we Lwowie. W 1992 roku został sekretarzem generalnym Konferencji Episkopatu rzymskokatolickiego Ukrainy i pełnił tę posługę przez 22 lata, reprezentując Kościół rzymskokatolicki w Ukrainie³¹. W 2002 roku został mianowany biskupem pomocniczym archidiecezji lwowskiej³². Pracując w Polsce i na Ukrainie organizował pielgrzymki Jana Pawła II do Lubaczowa (1991) i Lwowa (2001). Kardynał Jaworski wspomina, że ks. Buczek współpracował z nim od 1984 roku w Lubaczowie, był sekretarzem i pracownikiem kurii. Przez cały czas był oddany służbie Kościoła lwowskiego:

Kiedy Jan Paweł II przeniósł mnie go do Lwowa, to ks. Marian pojechał ze mną i dzielił wszystkie braki mieszkaniowe oraz odradzał pracę kurialną. Zawsze był do dyspozycji, to było bardzo cenne. Kiedy w 2002 r. wynikła kwestia mianowania biskupa pomocniczego, wtedy nuncjusz apostolski nie miał żadnego problemu z nominacją biskupa, który dzielnie będzie pomagał arcybiskupowi lwowskiemu³³.

²⁹ Wielokrotne wypowiedzi kard. M. Jaworskiego do kapłanów; świadectwo autora; maszynopis.

³⁰ Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy Świętej na stadionie...*, op. cit., s. 53.

³¹ Por. *Informator diecezji charkowsko-zaporoskiej*, Charków 2014, s. 6.

³² Por. *Annuario Pontificio*, Vaticano 2010, s. 384.

³³ M. Jaworski, relacja kardynała Mariana Jaworskiego dla filmu *Cudowne Odrodzenie* nagrana w 2018 r. na tzw. Małej Komerze od minuty 3.00 do 4.00, w posiadaniu autora.

Po nominacji biskupiej w prasie lwowskiej i opracowaniach o województwie ukazywały się informacje o hierarchach katolickich³⁴, w tym o bp. Marianie, jako zasłużonych dla Lwowa i Ukrainy³⁵.

2.4. Leon Mały, urodzony w 1958 roku w parafii Bar w diecezji kamieniecko-podolskiej, należał do tajnego Instytutu Pomocników Kościoła dla kształcenia przyszłych diakonów pracujących w Związku Radzieckim. Instytut został powołany w podziemiu przez ks. Henryka Mosinga, który przygotowywał do święceń kapłańskich kilku kandydatów³⁶. Jednym z nich był Leon Mały, wyświęcony w 1984 roku przez tajnego bp. Jana Cieńskiego we Lwowie³⁷. Kard. Jaworski wysłał ks. Małego na studia do Rzymu, aby poznał życie Kościoła od strony Stolicy Apostolskiej. Pragnął w ten sposób przygotować tego kapłana do przyszłej posługi w archidiecezji i na Ukrainie. W czasie studiów, dzięki znajomości ks. Stanisława Dziwisza, sekretarza papieża, ks. L. Mały miał możliwość spotkania się z Janem Pawłem II. Jak sam wspomina przy pierwszym spotkaniu papież zapytał się: „Jak się ksiądz nazywa?”; odpowiedział: „Moje nazwisko brzmi Mały”. Papież skomentował: „Nie taki mały”. Następnie Ojciec św. zapytał: „Gdzie ksiądz się urodził?”; „W Barze”; wtedy ks. Dziwisz zapytał: „To mama była kelnerką?”; Papież z radością odpowiedział: „Stasiu, *Trylogia* ci się kłania, »Bar wzięty«”³⁸.

Po studiach ks. Leon został mianowany w 2002 roku biskupem pomocniczym dla archidiecezji lwowskiej i stał się najbliższym współpracownikiem kard. Mariana Jaworskiego³⁹. Po nominacji

³⁴ Por. Редакційно-Видавнична група «ВІКА», Львівщина та львів'яни, Lviv 2006, s. 42; В. Болгов *Хто є хто на Львівщині*, Київ 2003, s. 145.

³⁵ Por. Z. Błądek, *Metropolia Lwowska obrządku łacińskiego*, op. cit., s. 237–239.

³⁶ Por. M. Buczek, *Sylwetka lwowskiego księdza Henryka Mosinga* (maszynopis), referat wygłoszony we Lwowie w 2015 r., 23 listopada, na sesji naukowej „Ksiądz Doktor ze Lwowa” w Kurii Metropolitalnej we Lwowie w 105. rocznicę urodzin.

³⁷ Por. I. Iwaszkiw, op. cit., s. 46; M. Buczek, *Geneza (historia) mianowania biskupa rzymskokatolickiego dla Ukrainy Radzieckiej...*, op. cit., s. 241–244.

³⁸ L. Mały (wielokrotne relacje), archiwum autora.

³⁹ Por. *Annuario Pontificio*, Vaticano 2004, s. 384.

dwóch biskupów pomocniczych dla Lwowa pojawiły się informacje w albumach lwowskich o Kościele łacińskim na Ukrainie oraz o biskupach rzymskokatolickich Lwowa⁴⁰.

2.5. Jan Olszański MIC urodzony się w 1919 roku na terenie archidiecezji lwowskiej i tam wyświęcony na kapłana we Lwowie w 1942 roku. Po II wojnie światowej zesłany został do małej miejscowości (Mańkowce?) w diecezji kamieniecko-podolskiej, gdzie prowadził intensywną pracę duszpasterską. W tym czasie potajemnie wstąpił do Zgromadzenia Księży Marianów. W 1991 roku został mianowany biskupem w Kamieńcu Podolskim i od tego czasu zaczął organizować życie swojej diecezji, która była zlikwidowana jeszcze w 1922 roku przez komunistów. Zorganizował na Ukrainie pierwsze seminarium duchowne w Gródku na Podolu, które kształciło kandydatów z kilku diecezji oraz zakonów. W roku 2002 przeszedł na emeryturę, zmarł w roku 2003 i został pochowany w krypcie katedry w Kamieńcu Podolskim.

2.6. Stanisław Padewski OFM^{Cap}, urodzony w 1932 roku na terenie archidiecezji lwowskiej, po II wojnie światowej deportowany do Polski, gdzie wstąpił do Zakonu Franciszkanów Kapucynów i został wyświęcony na kapłana. W 1988 roku przyjechał na Ukrainę do posługi duszpasterskiej, a w 1995 roku został mianowany biskupem pomocniczym w Kamieńcu Podolskim, następnie w 1998 roku we Lwowie, a w 2002 roku został pierwszym biskupem nowej diecezji charkowsko-zaporoskiej⁴¹. W roku 2009 przeszedł na emeryturę i zmarł w 2017 roku w klasztorze kapucynów w Sędziszowie Małopolskim, pochowany w krypcie konkatedry w Zaporozu.

2.7. Leon Dubrawski OFM, urodzony w 1949 roku na terenie diecezji kamieniecko-podolskiej, ukończył seminarium duchowne w Rydze, gdzie wstąpił potajemnie do Zakonu Ojców Franciszkanów. Jako kapłan pracował w swojej diecezji, gdzie był też kustoszem Prowincji Franciszkanów na Ukrainie. W 1998 roku został biskupem pomocniczym w Kamieńcu Po-

⁴⁰ Por. B. Болгов, op. cit.

⁴¹ Por. Z. Błądek, *Metropolia Lwowska obrządku łacińskiego*, op. cit., s. 236–237.

dolskim, a w 2002 roku biskupem diecezjalnym. Biskup Leon wspominał swoją wierzącą matkę, która powiedziała mu przed wstąpieniem do seminarium duchownego w Rydze: „Synu, jak to jest twoja droga, to bądź wierny do końca”⁴².

2.8. Jan Purwiński, urodzony na Łotwie w 1934 roku, po święceniach kapłańskich, które otrzymał w Rydze w 1961 roku pracował na Łotwie. W 1977 roku przybył na Ukrainę i posługiwał w Żytomierzu, gdzie w 1991 roku został mianowany biskupem diecezji żytomierskiej, a od 1998 roku, po zmianie nazwy – kijowsko-żytomierskiej. Zorganizował tam w podkijowskiej miejscowości Worcel seminarium duchowne, w którym kształcili się też kandydaci z innych diecezji i zakonów.

2.9. Stanisław Szyrokodiuk OFM, urodzony w 1956 roku na terenie diecezji kamieniecko-podolskiej. Po ukończeniu seminarium w Rydze, rozpoczął posługę duszpasterską. Wybudował 20 kościołów w diecezji kamieniecko-podolskiej, był proboszczem w parafii Połonne, gdzie po wojnie posługiwał ks. Andrzej Gładysiewicz, który powrócił z łagrów. Będąc w seminarium wstąpił potajemnie do Zakonu Ojców Franciszkanów, a mając 38 lat został mianowany biskupem pomocniczym w Żytomierzu. Został wyświęcony przez Jana Pawła II na biskupa w Watykanie 6 stycznia 1995 wraz innymi biskupami całego świata. Biskup Stanisław opowiada, że po wyświęceniu w zakrystii papież zapytał: „Kto z was umie jeździć na nartach? Nie było odpowiedzi; wtedy papież odpowiedział: „To kogo ja wyświęciłem, skoro nawet na nartach nie potrafia jeździć?”⁴³

Jako biskup pomocniczy w 1996 roku zajął się organizowaniem Caritas-Spes Kościoła rzymskokatolickiego Ukrainy.

2.10. Witalij Skomarowski, urodzony w 1963 roku pochodzi z diecezji kijowsko-żytomierskiej, ukończył seminarium w Rydze i po święceniach kapłańskich był proboszczem, kanclerzem kurii w Żytomierzu oraz rektorem seminarium duchownego. Dał się poznać, jako dobry organizator i duszpasterz i w wieku 40 lat został mianowany w 2003 roku biskupem pomocniczym

⁴² Por. A. Uszakow, *Єнuckону* (film), cz. 2, Kijów 2017, min. 16.53–16.58.

⁴³ Por. Idem, *XX Stulecie Karola Wojtyły* (film), cz. 2, min. 18.02–18.33.

w diecezji kijowsko-żytomierskiej⁴⁴. Jest to ostatni biskup rzymskokatolicki mianowany przez Jana Pawła II dla Ukrainy.

2.11. Antal Majnek OFM, urodzony w 1951 roku na Węgrzech, po święceniach z Zakonie Franciszkanów, przybył na Zakarpacie z Węgier, jako franciszkanin i posługiwał swoim rodakom Węgom. W 1995 roku został mianowany biskupem pomocniczym administratury apostolskiej kierowanej przez pierwszego nuncjusza apostolskiego Ukrainy abp. Antonio Franco. Święcenia biskupie otrzymał w Rzymie 6 stycznia 1996 z rąk papieża Jana Pawła II, wraz wieloma biskupami z całego świata. W 2002 roku został mianowany pierwszym biskupem nowej diecezji w Mukaczewie⁴⁵, na Zakarpaciu na Ukrainie.

2.12. Bronisław Bernacki, urodzony w 1944 roku pochodzi z diecezji kamieniecko-podolskiej, gdzie po ukończeniu seminarium w Rydze posługiwał w duszpasterstwie. Jest on pierwszym po II wojnie światowej kapłanem pochodzącym z Ukrainy, który w 1972 roku był wyświęcony na księdza. W 2002 roku został mianowany pierwszym biskupem nowej diecezji odeskosymferopolskiej. Przez długie lata, w trudnych czasach komuny był proboszczem w parafii Bar. Kilku biskupów z Polski oraz kapłanów, którzy go znali wmawiali mu, że będzie tam biskupem. Biskup z Lublina mianował go kanonikiem honorowym kapituły katedralnej z prawem noszenia szat kanonickich, które chętnie nosił. W 1991 roku nie został biskupem, ale został przeniesiony do rodzinnej parafii Murafa. Doczekał się nominacji 4 maja 2002 roku na pierwszego biskupa nowej diecezji odeskosymferopolskiej⁴⁶, a kard. M. Jaworski udzielił mu święceń biskupich w katedrze w Kamieńcu Podolskim. Powiedział o nim:

Odwiedzałem go, jak pracował ofiarnie w parafii Bar za czasów radzieckich, widziałem wtedy, że jest to kapłan oddany całkowicie Kościołowi. Były opinie, że trzeba utworzyć nową diecezję w Odessie, to Jan Paweł II mianował go tam biskupem. Jest to kapłan wierny Kościołowi, jestem dla niego

⁴⁴ *Католицькі Єпископи в Україні Хто є Хто*, op.cit., 11.

⁴⁵ Por. *Annuario Pontificio*, Vaticano 2004, s. 440.

⁴⁶ Por. *Ibidem*, s. 471.

z uznaniem, jak wspaniale i z gustem odnowił katedrę w Odessie dostosowując ją do historycznego wyglądu i stylu⁴⁷.

W katedrze w Odessie zachowała się chrzcielnica, w której była ochrzczona matka kard. Andrzeja Deskura, wielkiego współpracownika kard. Wojtyły i papieża Jana Pawła II. Zenon Błądek pisze w jednej ze swoich książek o kard. Deskurze:

Bliscy Karolowi Wojtyłe ludzie potwierdzają istnienie znaków cierpienia wokół przyszłego papieża. Było dwóch kapłanów, którzy nie tylko współcierpieli z Papieżem, lecz z którymi Jego pontyfikat był związany. Cierpienie wpisało się tak bardzo w pontyfikat Wielkiego, a obecnie Świętego Jana Pawła II oraz dwóch jego bliskich przyjaciół: ks. kardynała Andrzeja Deskura i ks. kardynała Mariana Jaworskiego⁴⁸.

3. Powoływanie biskupów pomocniczych

W historii poszczególnych diecezji posługiwali biskupi pomocniczy, którzy pomagali swoim ordynariuszom. Po reaktywowaniu działalności Kościoła katolickiego na Ukrainie biskupi diecezjalni zaczęli prosić papieża o biskupów pomocniczych. Jan Paweł II rozumiejąc troskę nowych rządców diecezji zaczął mianować biskupów pomocniczych, poczynając od Lwowa w 1991 roku. Arcybiskup M. Jaworski 2 marca 1991 roku w katedrze lwowskiej konsekrował jednego biskupa diecezjalnego dla Kamieńca Podolskiego i dwóch biskupów pomocniczych dla Lwowa⁴⁹.

a) Pierwszym biskupem pomocniczym był franciszkanin konwentualny, który 4 lata spędził w sowieckich łagrach na Syberii, długoletni proboszcz katedry we Lwowie o. Władysław Rafał Kiernicki. Jak już wspominaliśmy na początku tego artykułu mianowanie o. Kiernickiego było ważnym wyróżnieniem

⁴⁷ Por. M. Jaworski (wypowiedź), cyt. za: A. Uszakow, *Єпископи – Римсько-Католицька Церква України* (film), cz. 2, Kijów 2017, min. 17.50–17.60.

⁴⁸ Por. Z. Błądek, *Wszystko dzięki Opatrzności*, op. cit., s. 189.

⁴⁹ Idem, *Na drogach Opatrzności*, op. cit., s. 159–160.

osoby, która trzymała Kościół łaciński na Zachodniej Ukrainie. Warto jeszcze raz powtórzyć słowa papieża Jana Pawła II, który będąc na czwartej pielgrzymce w Polsce 3 czerwca 1991 roku w Lubaczowie powiedział:

A z arcybiskupem Lwowa jest tutaj dwóch jego współpracowników biskupiego urzędu: pragnę powitać najpierw seniora – któż go nie zna?! Ojciec Rafał! Przez tyle lat, dziesięcioleci, przez tyle cierpień i upokorzeń wierny stróż tego skarbu, tego znaku tożsamości Kościoła, jakim jest prastara lwowska katedra łacińska⁵⁰.

Biskup Rafał, to człowiek wielkiej wiary i zaufania Bogu w najtrudniejszych sytuacjach. Po ogłoszeniu nominacji mówił: „Może do tego czasu umrę, nie myślę o zaszczytach, tylko chcę do końca posługiwać wiernym”. W dniu konsekracji powiedział w katedrze dziękując za święcenia: „Wszyscy biskupi w moim wieku już są na emeryturze, a mnie dzisiaj wyświęcili, ale Ojciec Święty Jan Paweł II wie co robi”. Pracował, jeździł do różnych parafii, nie przejmował się swoim zdrowiem, ale jeszcze 5 lat do końca posługiwał.

Na Ukrainie pracowało niewielu duchownych diecezjalnych, większość to byli zakonnicy z różnych zgromadzeń i zakonów. Najwięcej było franciszkanów, dlatego wybierano spośród nich kandydatów na biskupów pomocniczych. Franciszkanie mieli wzór w bł. Jakubie Strzemię, który pracował tu przed wiekami, jako Brat Pielgrzymujący dla Chrystusa zmarł w 1409 roku. W 1990 roku przypadała 200. rocznica ogłoszenia kultu bł. Jakuba. Z tej okazji Jan Paweł II napisał list do bp. Mariana Jaworskiego, wówczas jeszcze administratora apostolskiego w Lubaczowie w Polsce:

Czcigodny i Drogi Księżu Biskupie, Słowem tym, ale przede wszystkim gorącą modlitwą uczestniczę w uroczystościach, jakie Archidiecezja Lwowska obrządku łacińskiego z siedzibą w Lubaczowie i Krakowska Prowincja Franciszkanów organizują w związku z dwusetną rocznicą potwierdzenia

⁵⁰ *Czwarta pielgrzymka Jana Pawła II do Polski*, op. cit., s. 53.

kultu Błogosławionego Jakuba Strzemię, Arcybiskupa halicko-lwowskiego. Jubileuszowe uroczystości rozpoczną się 11. września, a więc w dniu wyniesienia Błogosławionego do chwały ołtarzy. (...) Oto w dwieście lat po beatyfikacji stoi przed nami na nowo z mocą „Brat Pielgrzymujący dla Chrystusa”. Syn świętego Franciszka, gorliwy misjonarz na Rusi Czerwonej, Wołyniu, Podolu i Wołoszczyźnie. (...) Człowiek, który cieszył się ogromnym uznaniem Stolicy Apostolskiej, Pasterz i niezrównany organizator swojej Archidiecezji. Tajemnicą jego świętości i apostolskiej mocy było szczególne nabożeństwo do Najświętszego Sakramentu i synowska miłość do Matki Bożej. Wiele troski poświęcił sprawie budzenia powołań oraz należytnej formacji duchowieństwa. Może w roku Synodu Biskupów, poświęconego formacji kapłanów, warto przytoczyć werset starej Pieśni ku czci Błogosławionego: „O daj nam, Boże, na nasze łany i dziś Jakuby, zacne kapłany”. Bieleją dziś łany w Kościele, którego Pasterzem i Ojcem był z woli Bożej Jakub Strzemie⁵¹.

b) Następnym z franciszkanów to pierwszy biskup po reaktywowaniu diecezji żytomierskiej w 1994 roku Stanisław Szyrokoradiuk OFM.

W 1995 roku dla administratury apostolskiej w Mukaczewie został mianowany Antal Majnek OFM, a w roku 1998 dla diecezji kamieniecko-podolskiej Leon Dubrawski OFM. Z Zakonu Ojców Kapucynów w roku 1995 został mianowany Stanisław Padewski OFM^{Cap.} dla diecezji kamieniecko-podolskiej. Wcześniej, bo jeszcze na początku nominacji w 1991 roku marianin Jan Olszański MIC, był mianowany pierwszym biskupem po reaktywowaniu diecezji w Kamieńcu Podolskim⁵².

Jan Paweł II mianował też kapłanów diecezjalnych biskupami pomocniczymi, jak wspomnieliśmy wcześniej zostali nimi: Marcjan Trofimiak, Marian Buczek i Leon Mały dla Lwowa, Witalij Skomarowski dla Kijowa – Żytomierza. Wszyscy biskupi pomocniczy mianowani przez Jana Pawła II dla Ukrainy, oprócz Leona Małego zostali w przeszłości biskupami w diecezjalnymi⁵³.

⁵¹ Z. Błądek, *Na drogach Opatrzności*, op. cit., s. 133–134.

⁵² Por. *Annuario Pontificio*, Vaticano 2000, s. 357.

⁵³ Por. *Конференція Єпископів Римсько-Католицької Церкви в Україні, Католицькі Єпископи в Україні Хто є Хто*, op. cit., passim.

4. Tworzenie nowych diecezji

Kościół rzymskokatolicki na terenie dzisiejszej Ukrainy istniał oficjalnie od 1375 roku, kiedy to papież Grzegorz XI utworzył metropolię w Haliczu⁵⁴ oraz diecezje sufraganalne w Kamieńcu Podolskim⁵⁵ i Włodzimierzu Wołyńskim, która została przeniesiona do Łucka⁵⁶. Istniały już wcześniej diecezje misyjne i biskupi na tych terenach w tym od 1321 roku w Kijowie⁵⁷. Sytuacja polityczna na tych ziemiach zmieniała się, a szczególnie interwencja władzy carów Rosji zlikwidowała diecezje katolickie obrządku łacińskiego i bizantyjskiego. Ostatecznie władza komunistyczna zniszczyła Kościół katolicki i jego hierarchię.

Papież Słowianin, Jan Paweł II, który znał realia katolików na Wschodzie na terenie imperium radzieckiego postanowił wznowić działalność hierarchii katolickiej i reaktywować dawne diecezje oraz utworzyć nowe. Dnia 16 stycznia 1991 roku przywrócił do istnienia 3 diecezje, które w historii należały do różnych państw. W czasie czwartej pielgrzymki do Polski 3 czerwca 1991 roku w Lubaczowie powiedział o znaczeniu reaktywowania dawnych diecezji w Ukrainie:

Wreszcie droga jest nam obecność tutaj biskupów z tamtej strony, którzy także dzisiaj koncelebrują. Jaką wymowę ma dla nas fakt, że od niedawna dzięki nowej sytuacji prawnej i międzynarodowej na nowo mamy biskupstwo w Kamieńcu Podolskim, na nowo w Żytomierzu, a z arcybiskupem Lwowa jest tutaj dwóch jego współpracowników biskupiego urzędu⁵⁸.

⁵⁴ Por. *Annuario Pontificio*, Vaticano 2004, s. 384.

⁵⁵ Por. *Ibidem*, s. 311.

⁵⁶ Por. *Ibidem*, s. 382.

⁵⁷ Por. *Ibidem*, s. 343.

⁵⁸ Por. *Czwarta pielgrzymka Jana Pawła II do Polski*, op. cit., s. 53.

Teren prastarej diecezji łuckiej początkowo był administrowany przez metropolitę Lwowa. W 1998 roku Jan Paweł II wznowił istnienie tej diecezji i mianował tam biskupa diecezjalnego⁵⁹, podobnie w tym roku zmienił nazwę diecezji żytomierskiej na kijowsko-żytomierską⁶⁰. W 2001 roku, czyli w roku pielgrzymki na Ukrainę, Kościół rzymskokatolicki liczył 5 diecezji, w tym jedną administraturę apostolską, w których posługiwało 5 biskupów diecezjalnych oraz 3 pomocniczych.

Rok po pielgrzymce na Ukrainę Ojciec Święty utworzył w 2002 roku nowe diecezje. Zaczęli przybywać do posługi duszpasterskiej na Ukrainie kapłani i siostry zakonne, którzy tworzyli nowe parafie i katechizowali wiernych. Liczba duchowieństwa i parafii wzrosła i dlatego mogły powstać nowe diecezje. Owocem pielgrzymki papieskiej było utworzenie w 2002 roku 3 nowych diecezji rzymskokatolickich w Ukrainie: 27 marca z administratury apostolskiej Zakarpacia diecezja mukaczewska⁶¹, a 4 maja z diecezji kamieniecko-podolskiej odessko-symferopolska oraz z diecezji kamieniecko-podolskiej i kijowsko-żytomierskiej charkowsko-zaporoska⁶². Na prośbę pierwszych biskupów nowych diecezji Stolica Apostolska nadała patronów dla tych Kościołów lokalnych. Diecezja odessko-symferopolska otrzymała za patronów papieży męczenników: św. Klemensa I oraz św. Marcina I, którzy zostali zamęczeni na Krymie⁶³. Patronami diecezji charkowsko-zaporoskiej zostali św. Cyryl i Metody, patroni Słowian i Europy⁶⁴. Diecezja mukaczewska na Zakarpaciu otrzymała za patrona św. Marcina z Tours⁶⁵. Kościół rzymskokatolicki na wschodzie i południu Ukrainy oraz

⁵⁹ Por. *Annuario Pontificio*, Vaticano 2000, s. 438.

⁶⁰ Por. *Ibidem*, s. 393.

⁶¹ Por. *Annuario Pontificio*, Vaticano 2015, s. 490.

⁶² Por. *Ibidem*, s. 524, 360.

⁶³ Por. *Informator diecezji odessko-symferopolskiej*, Odessa 2017, s. 1.

⁶⁴ Por. *Informator diecezji charkowsko-zaporoskiej*, op. cit., s. 1.

⁶⁵ Por. *Schematyzm diecezji mukaczewskiej Kościoła rzymskokatolickiego*, Mukaczewo 2019, s. 3.

na Zakarpaciu rozwijał się dynamicznie, dlatego trzeba było stworzyć te nowe diecezje. Wierni mogli mieć łatwiejszy dostęp do biskupa, który mógł objąć troską duszpasterską więcej diecezjan, tworząc nowe parafie i posyłając duszpasterzy.

W roku jubileuszowym 100-lecia urodzin Wielkiego Papieża Jana Pawła II wierni Kościoła rzymskokatolickiego na Ukrainie mają 7 diecezji, w których posługuje 20 biskupów, w tym 5 emerytów⁶⁶.

5. Lwowskie pochodzenie sukcesji apostołskiej Jana Pawła II

Kapłaństwo i biskupstwo Jana Pawła II pochodzą z rąk biskupów lwowskich, o czym osobiście wspominał w swojej książce *Wstańcie chodźmy!*⁶⁷: „Książę kardynał Sapieha był w całym tego słowa znaczeniu polskim arystokratą. (...) Został kapłanem diecezji lwowskiej”.

Tenże kard. Adam Stefan Sapieha, kapłan archidiecezji lwowskiej, a następnie metropolita krakowski w 1946 roku wyświęcił Karola Wojtyłę na kapłana. Arcybiskup Eugeniusz Baziak, jako administrator archidiecezji krakowskiej, wygnaniec ze Lwowa wybrał i wyświęcił w 1958 roku ks. Karola Wojtyłę na biskupa pomocniczego w Krakowie.

Sukcesja biskupia wszystkich hierarchów rzymskokatolickich Ukrainy mianowanych za pontyfikatu Jana Pawła II została przekazana od biskupów Lwowa oprócz bp. Jana Purwińskiego z Żytomierza, którego wyświęcił abp Francesco Colasuonno z Watykanu. Papież wielokrotnie to sam wspominał, a w czasie pielgrzymki do Lwowa 26 czerwca 2001, w dniu beatyfikacji abp. Józefa Bilczewskiego powiedział:

Nie mogę nie wspomnieć tu osoby głównego konsekratego, którym był arcybiskup Eugeniusz Baziak. Wspominałem już skomplikowaną historię jego życia i biskupiego posługiwania. Niemalże znaczenie ma dla mnie

⁶⁶ Archiwum Konferencji Episkopatu Rzymskokatolickiego Ukrainy, Lwów 20.04.2020, bez sygnatury.

⁶⁷ Jan Paweł II, *Wstańcie, chodźmy!*, Kraków 2004, s. 105.

jego biskupie pochodzenie, skoro to on właśnie był dla mnie pośrednikiem w sukcesji apostołskiej. Konsekrował go arcybiskup Bolesław Twardowski. Jego z kolei konsekrował arcybiskup Józef Bilczewski, którego dane mi było niedawno beatyfikować we Lwowie na Ukrainie. Bilczewski zaś był konsekrowany przez kardynała Jana Puzynę, biskupa krakowskiego, a współkonsekratorami byli święty Józef Sebastian Pelczar, biskup przemyski i Sługa Boży Andrzej Szeptycki, arcybiskup grekokatolicki. Czy to nie zobowiązuje? Czy mogłem nie brać pod uwagę tej tradycji świętości wielkich pasterzy Kościoła⁶⁸.

Należy dodać, że kard. Jan Puzyna biskup krakowski, wcześniej pełniący urząd biskupa pomocniczego archidiecezji lwowskiej, był konsekrowany na biskupa w Rzymie⁶⁹ przez kard. Mieczysława Ledóchowskiego, prefekta Kongregacji Rozkrzewiania Wiary. Jan Paweł II w 1979 roku wyświęcił na biskupa w Bazylice św. Piotra w Rzymie kard. Franciszka Macharskiego, ten zaś w 1984 roku wyświęcił w Krakowie na Wawelu Mariana Jaworskiego⁷⁰.

Jan Paweł II mianował 13 biskupów rzymskokatolickich dla Ukrainy. Dwóch biskupów: Szyrokoradiuk i Majnek, było konsekrowanych w Rzymie osobiście przez Jana Pawła II. Innych biskupów na Ukrainie mianowanych od 1991 do 2003 roku przez Jana Pawła II konsekrował kard. Jaworski, który w 1984 roku został wyświęcony w Krakowie na Wawelu. Biskup Stanisław Padewski OFM^{Cap}, został wyświęcony przez abp. Antonio Franco, pierwszego nuncjusza apostołskiego w Ukrainie. Sam nuncjusz przyjął święcenia biskupie w Watykanie w 1992 roku z rąk papieża Jana Pawła II. W ten sposób Jan Paweł II przekazał biskupom mianowanym przez siebie dla Ukrainy sukcesję apostołską płynącą ze Lwowa. Można śmiało powiedzieć, że od-

⁶⁸ Jan Paweł II, *Czas oderwać się od bolesnej przeszłości, Homilia podczas Mszy św. beatyfikacyjnej w obrządku łacińskim, Lwów Hipodrom 26 czerwca 2001*, [w:] *Chrześcijananie obojga narodów. Pielgrzymka Ojca Świętego na Ukrainę*, koncepcja wydawniczo-graficzna i redakcja L. Sosnowski, Kraków 2001, s. 102–103.

⁶⁹ Por. *Schematyzm Archidiecezji lwowskiej*, Lwów 2003, s. 48.

⁷⁰ Por. *Schematyzm Archidiecezji lwowskiej*, Lwów 2016, s. 22.

placił biskupom ukraińskim za dar biskupstwa płynący z rąk pasterzy archidiecezji lwowskiej.

6. Opieka Jana Pawła II i jego sekretarza nad studentami lwowskimi w Rzymie

Wiadomo, że kard. M. Jaworski był długoletnim przyjacielem Jana Pawła II. Znajomi i przyjaciele obydwu hierarchów mówią o tym przy różnych okazjach. Reżyser Bogusława Stanowska-Cichoń nagrała w 2015 roku dla Telewizji Kraków film pt. *Powiernik duszy – kardynał Marian Jaworski*, opowiadający o przyjaźni kardynała z Janem Pawłem II⁷¹. Kard. Lubomir Huzar, abp metropolita Lwowa obrządku bizantyjskiego mówi też o tej przyjaźni w jednym z filmów nagranych dla telewizji ukraińskiej. Opowiadał o sytuacji, gdy gościł u kard. Jaworskiego na imieninach i wtedy był telefon z Watykanu: „Papież dzwonił osobiście do kard. Mariana, a przy okazji rozmawiał i ze mną. Wyczuwałem, że papież i kard. Marian są blisko siebie, że to naprawdę przyjaciele bardzo związani ze sobą”⁷².

W 2009 roku kard. Jaworski świętował jubileusz 25-lecia święceń biskupich, uroczystość odbyła się w katedrze lwowskiej 25 maja, przy licznych udziale wiernych, duchowieństwa, hierarchii Kościoła katolickiego oraz władz świeckich Ukrainy. Na tę uroczystość ówczesny papież Benedykt XVI wysłał okolicznościowy list, w którym napisał:

Nie możemy wszakże pominąć milczeniem owych serdecznych i silnych więzów przyjaźni, łączących Cię z Umiłowanym Naszym poprzednikiem Sługą Bożym Janem Pawłem II. Zaiste dobrze on znał Twe szlachetne cechy charakteru oraz gorliwą umiejętność w zarządzaniu sprawami kościelnymi; dlatego z ufnością powierzył Tobie niełatwe zadanie kierowania Kościołem lwowskim obrządku łańskiego, jednocześnie towarzyszył Ci duchowo i wspierał modlitwami, potem zaś, przyznając Ci zasłużone wyróżnienie,

⁷¹ Por. *Powiernik duszy – kardynał Marian Jaworski* (film), reż. B. Stanowska-Cichoń, Telewizja Kraków 2015.

⁷² *Kardynał Lubomir Huzar* (film), reż. A. Uszakow, Kijów 2017, min. 12.56–13.21.

zaliczył Cię do grona Ojców Purpuratów, najpierw w swoim sercu, następnie już publicznie. Jako pasterz dobry i wierny, łatwo zyskałeś sobie szacunek osób duchownych i świeckich, także u władz państwowych i wśród braci w biskupstwie cieszyłeś się wielkim uznaniem⁷³.

Kard. Marian Jaworski, będąc biskupem w Lubaczowie wysyłał kapłanów na studia specjalistyczne do Rzymu. Kiedy został biskupem we Lwowie czynił podobnie i prosił sekretarza Jana Pawła II, ks. Stanisława Dziwisza o opiekę nad swoimi studentami. Pierwszym studentem ze Lwowa był ks. Mieczysław Mokrzycki urodzony w Polsce, ale jako kapłan archidiecezji lwowskiej w granicach Polski Ludowej. W 1991 roku został posłany na studia do Wiecznego Miasta, aby zapoznać się z życiem Kościoła. Po ukończeniu studiów, przez 9 lat był pomocniczym sekretarzem Jana Pawła II u boku abp. Dziwisza, a następnie przez dwa lata na tym stanowisku u Benedykta XVI. W 2007 roku został mianowany koadiutorem kard. Jaworskiego we Lwowie⁷⁴. Z pomocy i opieki papieża i jego sekretarza ks. kard. S. Dziwisza skorzystało ostatecznie ośmiu kapłanów z archidiecezji lwowskiej. Podobnie siedmiu kapłanów z diecezji kamieniecko-podolskiej, kilku z diecezji łuckiej oraz z zakonów męskich, będąc na studiach w Rzymie. Byli wśród nich też przyszli biskupi pomocniczy Lwowa Leon Mały i Kijowa – Żytomierza Aleksander Jazłowiecki. Pozostali obecnie są pracownikami kurii metropolitalnej i diecezjalnej, seminarium duchownego, sądu duchownego, obsługują media diecezjalne lub pełnią urząd proboszcza w parafiach.

7. Możliwość osobistego spotkania księży z Ukrainy z Janem Pawłem II

Sekretarz Jana Pawła II, ks. prałat Stanisław Dziwisz opiekował się kapłanami z Ukrainy wysyłanymi na studia do Rzymu.

⁷³ Benedykt XVI, *List z 5 maja 2009 r.*, cyt. za: Z. Błądek, *Na drogach Opatrzności*, op. cit., s. 346.

⁷⁴ Por. K. Tadej, *Sekretarz dwóch papieży*, Kraków 2017, s. 269.

Pomagał też kapłanom, którzy przybywali na pielgrzymki dostać się do papieża. W czasie spotkań sam Ojciec Święty często zapraszał ich na spotkanie wieczorem na kolację. Jednym z częstych gości był ks. Jan Sobilo pracujący w diecezji kamieniecko-podolskiej, a następnie charkowsko-zaporoskiej, kolega z seminarium duchownego w Lublinie ks. prałata Mieczysława Mokrzyckiego, sekretarza pomocniczego papieża. Bywał wiele razy na rozmowach z Janem Pawłem II, w czasie których informował papieża o sytuacji na Wschodniej Ukrainie. Ojciec Święty znając problemy materialne wpływał na niektóre znane sobie majątne osoby, aby pomagały finansowo. Dzięki temu ks. J. Sobilo mógł wybudować konkatedrę w Zaporozżu i dom parafialny. Warto tu dodać, że w 2010 roku ks. Sobilo został mianowany biskupem pomocniczym w Zaporozżu. Wiemy, że papież wstawiał się za biskupami czy księżmi z Ukrainy – wystarczyło jedno słowo Ojca Świętego i pojawiała się pomoc materialna od różnych sponsorów. Takie znajomości były bezcenne w sytuacji wielkiej biedy materialnej na Ukrainie, gdzie trzeba było budować nowe świątynie lub remontować zniszczone.

8. Nawiedzenie „Ziemi Męczenników” na Ukrainie w czerwcu 2001 roku

a) pragnienie

Papież obserwował życie narodu ukraińskiego, który od odzyskania niepodległości w 1991 roku rozwijał się również duchowo. W czasie czwartej pielgrzymki do Polski w czerwcu 1991 roku w Lubaczowie papież wypowiedział prorocze słowa, które spełniły się po 10 latach: „Nie wiem, kiedy będzie mi dane odwiedzić Lwów i tamte ziemie, i tamten Kościół”⁷⁵.

W czasie pielgrzymki do Lubaczowa przybyło na spotkanie z papieżem 16 tys. wiernych z Ukrainy radzieckiej. Byli to biskupi, kapłani i wierni grekokatolicy i rzymscy katolicy ze swoimi transparentami⁷⁶, na których były napisy zapraszające papieża

⁷⁵ *Czwarta pielgrzymka Jana Pawła II do Polski*, op. cit., s. 53.

⁷⁶ *W drodze na Kresy. 20. rocznica wizyty Ojca Świętego Jana Pawła II w Luba-*

na Ukrainę, do Lwowa, Kamieńca Podolskiego czy Żytomierza. Na zakończenie Mszy św. w Lubaczowie Jan Paweł II pozdrowił imiennie biskupów dwóch obrządków katolickich Ukrainy, kapłanów i wiernych oraz powiedział:

Drodzy bracia i siostry – stąd jakże nie ogarnąć szczególną miłością, nie przyjąć szczególną otwartością serca tych wszystkich, którzy przybyli stamtąd, spoza granicy politycznej, wszystkich naszych braci i siostry obu obrządków, a wędrowali czasem piechotą, z trudnościami, ażeby tu być na tym miejscu i uczestniczyć w tym historycznym spotkaniu⁷⁷.

Kościół katolicki obu obrządków oraz prezydent Ukrainy zapraszali Ojca Świętego do złożenia wizyty w ich kraju. Wszyscy wiedzieli, że taka pielgrzymka da siłę duchową do dalszego rozwoju i pokaże na arenie międzynarodowej nowe państwo, który powstało w Europie po rozpadzie radzieckiego imperium. W dniu przybycia do stolicy Ukrainy, do Kijowa 23 czerwca 2001 roku papież powiedział:

Długo czekałem na tę wizytę i żarliwie się modliłem, by mogła się ona odbyć. Wreszcie, z głębokim wzruszeniem i radością mogłem ucałować ukochaną ziemię Ukrainy. Dziękuję Bogu za ten dar, który dziś jest mi dany. Historia zachowała imiona dwóch papieży, którzy w zamierzchłej przeszłości dotarli do tych miejsc: św. Klemensa I pod koniec I w. i św. Marcina w połowie VII w. Zostali oni zesłani na Krym, gdzie zmarli jako męczennicy. Ich obecny następca natomiast przybywa do was w atmosferze radosnego powitania. Pragnie on odbyć pielgrzymkę do sławnych świątyń Kijowa, kolebki chrześcijańskiej kultury całego europejskiego Wschodu. Przybywam do was obywatele Ukrainy, jako przyjaciel waszego szlachtetnego kraju. Przybywam jako brat w wierze, aby uściskać tak licznych chrześcijan, którzy pośród najsroźszego ucisku wytrwali w wierności dla Chrystusa. Przybywam kierowany miłością, aby wszystkim synom tej ziemi, Ukraińcom o wszelkiej przynależności kulturalnej i religijnej, wyrazić moją serdeczną

czowie, Praca zbiorowa, zespół red. A. Stopyra, S.P. Makara, B. Woch, J. Mazur, Lubaczów 2011, s. 115.

⁷⁷ *Czwarta pielgrzymka Jana Pawła II do Polski*, op. cit., s. 53.

przyjaźń. Pozdrawiam, cię Ukraino, odważny i wytrwały świadku wierności wartościom wiary. Ileż wycierpiałeś, walcząc w trudnych chwilach o wolność wyznawania wiary! Przychodzą mi na myśl słowa apostoła św. Andrzeja, który według tradycji, powiedział, że widzi, jak na wzgórzach Kijowa zajaśnieje chwała Boża. I to właśnie stało się po wiekach wraz z chrztem księcia Włodzimierza i jego ludu⁷⁸.

b) spełnienie

Od początku pontyfikatu Jan Paweł II chciał odwiedzić „Ziemie Męczenników” za wierność Stolicy Apostolskiej, którzy w latach terroru ateistycznego wytrwali. Pragnął też zobaczyć miasto Lwów związane z jego konsekratorem abp. Eugeniuszem Baziakiem, dał temu wyraz 3 czerwca 1991 na stadionie w Lubaczowie, kiedy wypowiedział znamienne słowa pełne tęsknoty:

Nie wiem, kiedy będzie mi dane odwiedzić Lwów i tamte ziemie, i tamten Kościół, ale wiem na pewno, że Wy, Drodzy Bracia, z Waszym nowym arcybiskupem, nowym i dawnym, macie przed sobą ogromną pracę, ogromną. Jednak jest to żniwo wielkie i pracowników mało, ale radujemy się, że jest to żniwo, że nie wszystko dało się wykorzenić do końca, że to wszystko na nowo kiełkuje, rośnie, owocuje i czeka na tych pracowników żniwa. Niech Wam Bóg błogosławi w tej całej pracy w prastarej Pańskiej winnicy, która się odnawia i którą trzeba na nowo uprawiać. My będziemy z Wami i jesteście z Wami. Tu po tej stronie, bo królestwo Boże przechodzi przez wszystkie granice, jest uniwersalne⁷⁹.

Papież Jan Paweł II odbył upragnioną pielgrzymkę otuchy i nadziei na Ukrainę 23–27 czerwca 2001 do Kijowa i do Lwowa. Celebrował w obrządku łacińskim i bizantyjskim, wygłaszał podziękowanie za trwanie w wierności Stolicy Apostolskiej, mimo ciężkich prześladowań oraz zachęcał do dalszej gorliwości. W homilii wygłoszonej na hipodromie we Lwowie 26 czerwca

⁷⁸ Jan Paweł II, *Nie przybyłem tutaj z zamiarami prozelityzmu, przemówienie Jana Pawła II na Lotnisku Boryspol pod Kijowem, 23 czerwca 2001*, [w:] *Chrześcijananie obojga narodów...*, op. cit., s. 12.

⁷⁹ Idem, *Homilia podczas Mszy świętej na stadionie...*, op. cit., s. 53–54.

mówił o konieczności pojednania, przebaczenia i dalszej współpracy obu obrządków katolickich w Ukrainie:

Dzisiaj, gdy wielbimy Boga za to, że ci Jego słudzy okazali tak nieugiętą wierność Ewangelii, odczuwamy głęboką wewnętrzną potrzebę uznania różnych przejawów niewierności ewangelicznym zasadom, jakich nierzadko dopuszczali się chrześcijanie pochodzenia zarówno polskiego, jak i ukraińskiego, zamieszkujący te ziemie. Czas już oderwać się od bolesnej przeszłości! Chrześcijanie obydwu narodów muszą iść razem w imię jedynego Chrystusa ku jednemu Ojcu, prowadzeni przez tego samego Ducha, który jest źródłem i zasadą jedności. Niech przebaczenie – udzielone i uzyskane – rozleje się niczym dobroczynny balsam w każdym sercu. Niech dzięki oczyszczeniu pamięci historycznej wszyscy gotowi będą stawiać wyżej to, co jednoczy, niż to, co dzieli, ażeby razem budować przyszłość opartą na wzajemnym szacunku, braterskiej współpracy i autentycznej solidarności. Dzisiaj arcybiskup Józef Bilczewski i jego towarzysze – biskup Pelczar i arcybiskup Szeptycki wzywają was: trwajcie w jedności!⁸⁰

Papież z niecierpliwością oczekiwał na odwiedzin na Ukrainie, słyszał o narastających problemach, które powstawały bez przerwy. W dniu beatyfikacji wielu męczenników grekokatolickich duchownych i świeckich 27 czerwca powiedział we Lwowie:

Ziemia ukraińska została usłana, jak mawiał niezapomniany metropolita Josyf Slipyj, *górami trupów i rzekami krwi*. Przez ten znamieny obrzęd beatyfikacji pragnę również wyrazić wdzięczność całego Kościoła ludowi Bożemu na Ukrainie. (...) Jak ziarno zboża zapadłe w ziemię umiera, aby dać życie nowemu kłosowi, tak oni oddali swoje życie, aby niwa Boża wydała nowe i obfite żniwo⁸¹.

Męczennicy ukraińscy, którzy byli wierni Kościołowi katolickiemu i Stolicy Apostolskiej, w ciężkich czasach prześladowań przez reżym ateistyczny pokazali jedność wierzących. Służba

⁸⁰ Idem, *Czas oderwać się od bolesnej przeszłości...*, op. cit., s. 103.

⁸¹ Ibidem, s. 158–162.

bezpieczeństwa ZSRR, czyli słynne KGB, robiła wszystko, by podzielić i skłócić katolików na Ukrainie. Wielu grekokatolików przeszło do działalności podziemnej i korzystało z pomocy nielicznych kapłanów łacińskich.

c) nowy duch dla kapłanów i wiernych

Pielgrzymka Głowy Kościoła katolickiego na Ukrainę, gdzie ogromna większość jest prawosławna, a katolików dwóch obrządków może być najwyżej 10% odbiła się szerokim echem wśród wszystkich Ukraińców. Na liturgię z papieżem przyszło wielu prawosławnych świeckich i duchownych, którzy brali udział w spotkaniach modlitewnych po cywilnemu, gdyż bali się narazić swojej hierarchii. Papież przemawiał jak do chrześcijan, nie tylko do katolików, cytował utwory poetów i pisarzy ukraińskich, powoływał się na postacie historyczne. Mówił do narodu, który ma długoletnie korzenie chrześcijańskie i europejskie. Wierni katolicy poczuli się dowartościowani i od tej pory zaczęto traktować ich na równi z prawosławiem. Kard. Jaworski 1 lipca 2001 napisał do papieża list, w którym ocenił pielgrzymkę na Ukrainę:

W imieniu Kościoła Katolickiego obrz. łac. na Ukrainie pragnę wyrazić głęboką wdzięczność za pełną ofiary wizytę apostolską. Umocniła ona nasz Kościół tak bardzo doświadczony od początku II wojny światowej. Kościół nasz, który zdawało się został już całkowicie zniszczony, dzięki Opatrzności Bożej i Twojej posłudze Piotrowej został na nowo wskrzeszony, a teraz nabrał mocy. Z ufnością pragniemy podjąć pogłębienie naszego życia z wiary, idąc za Twoimi wskazaniem. Serca naszych wiernych przepełnione są czcią i miłością dla Piotra naszych czasów. Ale nie tylko oni dziękują za dar spotkania się z Tobą. Zewsząd słyszy się od ludzi, którzy skądinąd są poza Kościołem i znajomością Boga; jak spotkanie z Ojcem Świętym stanowiło dla nich znaczące wydarzenie życia. Było to dla nich niewątpliwie pierwsze doświadczenie w kierunku pełnej rzeczywistości Boga i Pana Świata. Wszyscy u nas rozumieją coraz lepiej czym jest posługa Piotra dla Kościoła i świata. Będziemy nadal modlili się, aby Bóg wspierał Twoje Ojczyzny Święte zdrowie i siły w służbie ludowi Bożemu⁸².

⁸² M. Jaworski, List dziękczynny do Jana Pawła II za pielgrzymkę na Ukrainie, cyt. za: Z. Błądek, *Wszystko dzięki Opatrzności*, op. cit., s. 161.

Mianowanie przez Jana Pawła II wielu biskupów katolickich obydwu obrządków dla Ukrainy, w tym 14 rzymskokatolickich, a szczególnie w 2001 roku 2 kardynałów dla Lwowa: Lubomira Huzara – metropolity grekokatolickiego i Mariana Jaworskiego – metropolity rzymskokatolickiego, podniosło prestiż miasta Lwowa oraz Kościoła katolickiego na Ukrainie i w świecie. Na pielgrzymkę z papieżem na Ukrainę przybyło ponad 7 tys. dziennikarzy z całego świata, którzy pokazali, że już 10 lat istnieje nowe państwo na mapie świata⁸³.

Pielgrzymka na Ukrainę dodała otuchy i umocniła wiernych katolików do dalszej wierności Bogu i Jego Kościołowi. Papież w kazaniu we Lwowie powiedział do katolików obrządku łańcińskiego, co warto przytoczyć:

Nie lękajcie się! Nie lękajcie się! Chrystus nie obiecuje łatwego życia, ale zawsze zapewnia nam swoją pomoc. Duc in altum! Wypłynij na głębię lwowski Kościele łańciński! Pan jest z tobą! Nie lękaj się trudności, które także dzisiaj stoją na twojej drodze. Z Chrystusem odniesiesz zwycięstwo! Odważnie dąż do świętości: w niej kryje się niezawodna obietnica prawdziwego pokoju i postępu. (...) Kościele lwowski, idź naprzód z ufnością w imię Chrystusa, Odkupiciela świata i człowieka!⁸⁴

Słowa wypowiedziane we Lwowie 26 czerwca 2001 roku do rzymskich katolików bardzo umocniły ducha wierzących, poczuli się oni wolni po okresie okupacji ducha przez rządy ateizmu wojującego. Jak wspominają kapłani, którzy jako nieliczni mogli pracować w czasie komunizmu, wizyta dała im nowy impuls do działania: „Poczuliśmy się wolni i mieliśmy poczucie, że za nami stoi papież Jan Paweł II”.

Ks. prał. Wiktor Antoniuk, który był wtedy proboszczem katedry we Lwowie mówi: „Odczuliśmy równość z innymi wyznaniem,

⁸³ Jako odpowiedzialny za zorganizowanie pielgrzymki do Lwowa ze strony Kościoła rzymskokatolickiego, pamiętam spotkania i ciekawe pytania, jakie zadawali dziennikarze na temat sytuacji Kościoła w Ukrainie, jego prześladowań oraz perspektyw na przyszłość.

⁸⁴ Ibidem, s. 104.

gdyż do tej pory traktowano nas katolików, jako coś gorszego”⁸⁵.

Ks. kan. Bazyli Pawełko, analizując pielgrzymkę powiedział, „Nigdy nie myślałem, że papież stanie nogą na ukraińskiej ziemi wydawało się, że prześladowanie Kościoła będzie długo trwało. Po wizycie Ojca św. zmieniła się nasza mentalność oraz ufność w to, że teraz pokonamy wszelkie przeszkody i trudności”⁸⁶.

Zakończenie

Pielgrzymka Jana Pawła II na Ukrainę w 2001 roku przypadała w 10-lecie odzyskania niepodległości przez ten kraj. Po wielu wiekach po raz pierwszy na mapie świata pojawiła się Ukraina jako państwo. Do czasu pielgrzymki Jana Pawła II do Ukrainy, cały świat wiedział, że na mapie globu jest czerwona plama – to Związek Radziecki⁸⁷, mówi w filmie bp M. Trofimiak, gdzie nie ma innych narodowości tylko radziecka. Papież niejako przypieczętował to historyczne wydarzenie, na które czekało wiele pokoleń ludzi żyjących nad Dnieprem w Europie. Biskupi oraz władza świecka cenili sobie wizytę papieską, wspominali o niej szczególnie w rocznicę pobytu Jana Pawła II w Kijowie i we Lwowie.

Na Ukrainie istniał od wieków kult obrazów Matki Bożej w wielu sanktuariach, które po rewolucji bolszewickiej były zniszczone. Duchownym i wiernym nie udało się ocalić wszystkich obrazów i figur w trakcie niszczenia świątyń. Zaginął łaskami słynący obraz Matki Boskiej z klasztoru ojców karmelitów bosych z Berdyczowa. Po oddaniu zrujnowanego kościoła w Berdyczowie, karmelici postanowili namalować wierną kopię Pani Berdyczowskiej. Dzięki pomocy kard. Mariana Jaworskiego, metropolity Lwowa w czasie pielgrzymki do Polski Jan Paweł II poświęcił w Krakowie w kościele św. Jadwigi 9 czerwca 1997 kopię tego obrazu. Dla rozwoju kultu miało to wielkie

⁸⁵ W. Antoniuk, *Świadectwo*, [w:] *Cudowne odrodzenie* (film), reż. A. Uszakow, Kijów 2019, min. 4.10–5.55.

⁸⁶ B. Pawełko, *Świadectwo*, [w:] *Cudowne odrodzenie* (film), reż. A. Uszakow, Kijów 2019, cz. 2, min. 3.01–4.00.

⁸⁷ Por. *Cudowne odrodzenie* (film), reż. A. Uszakow, Kijów 2019, min. 2.20–2.30.

znaczenie, gdyż obraz Matki Boskiej Berdyczowskiej znany był i jest na całej Ukrainie. Biskupi rzymskokatolicki Ukrainy 27 października 2011 roku zebrani na 38 Sesji Plenarnej Konferencji Episkopatu we Lwowie postanowili, że diecezjalne sanktuarium w Berdyczowie będzie funkcjonowało, jako Narodowe Sanktuarium Matki Bożej w Berdyczowie⁸⁸. Fakt, że Jan Paweł II poświęcił kopię tego obrazu pomaga licznym pielgrzymom w modlitwie oraz łączy Sanktuarium ze Stolicą Apostolską⁸⁹.

Należy stwierdzić, że życie Jana Pawła II było mocno powiązane z Ukrainą i archidiecezją lwowską przez święcenia kapłańskie i sakrę biskupią, o czym wiele razy sam wspominał. Od 1951 roku Jan Paweł II przyjaźnił się z kard. Marianem Jaworskim, który w 1984 roku został następcą wielkich metropolitów Lwowa, a 1991 roku na stałe objął Stolicę bł. Jakuba Strzemię. Dzięki tym Opatrznościowym Mężom i Pasterzom Kościoła udało się pod koniec XX wieku odrodzić Kościół rzymskokatolicki na całej Ukrainie. Ta wielka dziejowa zmiana i odrodzenie zaczęła się w sercu, a następnie działaniu Jana Pawła II, Wielkiego Papieża, Polaka i Słowianina. Mianował najpierw bp. Jaworskiego w 1984 roku, a następnie w 1991 roku biskupów na Ukrainie. Od tego momentu Kościół katolicki dwóch obrządków rozwija się, posiada diecezje, seminaria duchowne, instytuty teologiczne, nowicjaty zakonne męskie i żeńskie oraz coraz więcej wiernych. Po upadku systemu wojującego ateizmu na terenie Ukrainy powstała pustka religijna, ludzie poszukują Kościoła oraz świątyni, w której mogą oddawać cześć Bogu. Odradzający się powoli Kościół rzymsko- i grekokatolicki ułatwia to także przez środki przekazu, pielgrzymki, katechezy dla dzieci młodzieży oraz dorosłych.

Ks. bp Marian Buczek

⁸⁸ Por. *Protokół XXXVIII Konferencji Episkopatu Rzymskokatolickiego Ukrainy*, Lwów, archiwum KEU. 27.10.2011, s. 3.

⁸⁹ Warto dodać, że Episkopat Ukrainy modlił się w Berdyczowie 25 marca 2020 w pielgrzymce pokutnej o ustanie pandemii koronawirusa na Ukrainie i w świecie. Był to także „Dzień Jedności w modlitwie »Ojcze nasz« z papieżem Franciszkiem”, który zachęcił wszystkich chrześcijan do błagania o uzdrowienie ludzkości z tego niebezpieczeństwa.

Bibliografia

- Annuario Pontificio*, Vaticano 1985.
- Annuario Pontificio*, Vaticano 2000.
- Annuario Pontificio*, Vaticano 2004.
- Annuario Pontificio*, Vaticano 2015.
- Benedykt XVI, *List z dnia 5 maja 2009 z okazji 25-lecia sakry biskupiej*, [w:] Z. Błądek, *Na drogach Opatrzności. Wspomnienia o życiu i działalności Księdza Kardynała Mariana Jaworskiego na tle wydarzeń Kościoła po 1945 roku, Lwów–Warszawa–Puszczykowo 2013.*
- Błądek Z., *Metropolia lwowska obrządku łacińskiego*, Lwów–Warszawa–Puszczykowo 2011.
- Błądek Z., *Na drogach Opatrzności*, Puszczykowo–Kraków–Warszawa 2013.
- Błądek Z., *Wszystko dzięki Opatrzności*, Puszczykowo–Kraków–Warszawa 2015.
- Błądek Z., *Żyją i owocują, a byli skazane na niebyt*, Puszczykowo–Kraków–Warszawa 2018.
- Buczek M., *Słowo wstępne*, [w:] Z. Błądek, *Metropolia Lwowska obrządku łacińskiego*, Lwów–Warszawa–Puszczykowo 2011.
- Buczek M., *Biskup Jan Cieński – tajny biskup w Złoczowie*, „Studia Leopoliensia” 2018, nr 11.
- Buczek M., *Geneza (historia) mianowania biskupa rzymskokatolickiego dla Ukrainy Radzieckiej – biskup Jan Cieński, tajemny biskup w Złoczowie*, [w:] Z. Błądek, *Żyją i owocują, a byli skazane na niebyt*, Puszczykowo–Kraków–Warszawa 2018.
- Buczek M., *Posługa biskupia o. Władysława Rafała Kiernickiego OFM.Conv.*, [w:] Z. Błądek, *Żyją i owocują, a byli skazane na niebyt*, Puszczykowo–Kraków–Warszawa 2018.
- Buczek M., *Sylwetka lwowskiego księdza Henryka Mosinga (maszynopis)*, referat wygłoszony we Lwowie w 2015 r., 23 listopada na Sesji naukowej „Ksiądz Doktor ze Lwowa” w Kurii Metropolitalnej we Lwowie, w 105. rocznicę urodzin.
- Chrześcijananie obojga narodów. Pielgrzymka Ojca Świętego Jana Pawła II na Ukrainę*, Koncepcja wydawniczo-graficzna i redakcja L. Sosnowski, Kraków 2001.
- Cudowne odrodzenie początek działalności Kościoła rzymskokatolickiego Ukrainy* (film), wersja polska i ukraińska, reż. A. Uszakow, Kijów 2019.
- Czwarta pielgrzymka Jana Pawła II do Polski, (I) Przemówienia dokumentacja. Tekst autoryzowany*, red. D. Strzałko-Trybuła, Pallottinum, Poznań–Warszawa 1991.
- Diligis Me? Pasce – księga pamiątkowa dedykowana biskupowi Wacławowi Świerżawskiemu, na pięćdziesięciolecie święceń kapłańskich 1949–1999*, t. 2, pod red. ks. S. Czerwika, ks. M. Mierzwy, Rity Majkowskiej, Sandomierz 2000.
- Informator diecezji charkowsko-zaporoskiej*, Charków 2014.

Informator diecezji odessko-symferopolskiej, Odessa 2017.

Iwaszkiw I., *Niezlomny świadek wiary*, Kraków 2017.

Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy świętej na stadionie, Lubaczów, 3 czerwca 1991*, [w:] *Czwarta pielgrzymka Jana Pawła II do Polski*. (I) Przemówienia dokumentacja. Tekst autoryzowany, red. D. Strzałko-Trybuła, Pallottinum, Poznań–Warszawa 1991.

Jan Paweł II, *Homilie i przemówienia wygłoszone w Ukrainie w dniach 23–27 czerwca 2001 r. w Kijowie i we Lwowie*, [w:] *Chrześcijaństwo obojga narodów. Pielgrzymka ojca świętego na Ukrainę*, Koncepcja wydawniczo-graficzna i redakcja L. Sosnowski, Kraków 2001

Jan Paweł II, List z dnia 21 czerwca 1984 r. do bpa Mariana Jaworskiego z okazji święceń biskupich na Wawelu, [w:] Z. Błądek, *Wszystko dzięki Opatrzności*, Puszczykowo–Kraków–Warszawa 2015.

Jan Paweł II, List z dnia 5 lipca 2000 r. do abp. M. Jaworskiego z podziękowaniem za informacje o jubileuszu 50-lecia święceń kapłańskich celebrowanych we Lwowie), [w:] Z. Błądek, *Wszystko dzięki Opatrzności*, Lwów–Warszawa–Puszczykowo 2015.

Jan Paweł II, *Wstańcie, chodźmy!*, Kraków 2004.

Ojciec Święty Jan Paweł II w swojej ojczyźnie, czwarta wizyta duszpasterska 1991 r., Città del Vaticano 1992.

Relacja s. Agaty Ometiuch ze Zgromadzenia Franciszkanek Rodziny Maryi ze Lwowa, Lwów 28.02.2020, archiwum autora.

Schematyzm Archidiecezji lwowskiej, Lwów 1994.

Schematyzm Archidiecezji lwowskiej, Lwów 2003.

Schematyzm Archidiecezji lwowskiej, Lwów 2016.

Schematyzm Archidiecezji w Lubaczowie, Lubaczów 1989.

Schematyzm diecezji mukaczewskiej Kościoła rzymskokatolickiego, Mukaczewo 2019.

Stanowska-Cichoń B., *Powiernik duszy – kardynał Marian Jaworski* (film), Telewizja Kraków 2015.

Tadej K., *Sekretarz dwóch papieży*, Kraków 2017.

Uszakow A., *Kardynał Lubomir Huzar* (film), Kijów 2017.

Uszakow A., *XX століття Кароля Воїтили* (film), wersja polska i ukraińska, Kijów 2016.

Uszakow A., *Єпископи – Римсько-Католицька Церква України* (film), wersja polska i ukraińska, Kijów 2017.

Uszakow A., *Крізь терні, Римсько-Католицька Церква в Україні, на основі життя отця єпископа Рафала Керницького* (film), Kijów 2012.

Болгов В., *Хто є Хто на Львівщині, Видатні земляки*, Київ 2003.

Католицькі Єпископи в Україні Хто є Хто, Київ 2018.

Львівщина та Львів'яни, Львів 2006.

Bishop Marian Buczek

senior bishop of the Kharkiv-Zaporizhia diocese

John Paul II's revival of the Roman Catholic hierarchy in Ukraine in 1991 and the appointment of subsequent bishops

Keywords

Ukraine, Vatican City, Poland, Lviv, Kyiv, Pope John Paul II, Cardinal Marian Jaworski, Lviv Archdiocese, the papal pilgrimage to Ukraine, dioceses in Ukraine, diocesan and auxiliary bishops

Summary

The Roman Catholic Church in present-day Ukraine has existed since the 14th century and developed unhindered up till 1946. After World War II, the communists caught Archbishop Baziak from Lviv, Archbishop Szelążek from Lutsk, as well as many clergymen, and deported to Poland whilst taking over churches and church buildings. In 1991, Pope John Paul II resumed the activity of the Roman Catholic hierarchy in Ukraine and appointed bishops for Lviv, Kamieniec Podolski and Zhytomyr. Years later, the Pope renewed the activity of the Lutsk diocese and, in 2002, founded three new dioceses in Kharkiv, Mukchev and Odesa, and appointed new auxiliary bishops for various dioceses. In 2001, the Pope visited Ukraine on an apostolic pilgrimage. He met not only with the Catholics of the Latin and Byzantine rites but also with the Orthodox ones. This visit made the Roman Catholic Church developing so that in 2020 it had already appointed 7 dioceses, 20 bishops, including 5 retired clergymen. There are 3 diocesan theological seminaries, 2 Redemptoris Mater of the Neocatechumenal Way, male and female religious novitiates, and 3 Theological Institutes educating lay brothers and sisters. Male and female orders own provinces; diocesan and religious priests study specialised subjects in Rome and other cities. Currently, the Roman Catholic Church has its own media: Radio Maryja, Television of the Eternal Word and websites. John Paul II's courageous decision in 1991 to re-establish the hierarchy and appoint numerous bishops strengthened the Roman Catholic Church's presence in Ukraine.

Епископ Мариан Бучек

Епископ-эмерит диоцеза Харькова-Запорожъя

Восстановление папой римским Иоанном Павлом II Римско-католической иерархии на Украине в 1991 году и назначение очередных епископов

Ключевые слова

Украина, Ватикан, Польша, Львов, Киев, папа римский Иоанн Павел II, кардинал Мариан Яворский, архидиоцез Львова, визит папы римского на Украину, диоцезы на Украине, диоцезные и вспомогательные епископы

Резюме

Римско-католическая церковь на территории Украины, присутствующая там с 14 века свободно действовала до 1946 года. По завершении Второй мировой войны коммунисты депортировали в Польшу архиепископа Базяка из Львова и епископа Шелёнжека из Луцка наряду со многими представителями духовного сана, отняв храмы и здания, принадлежащие католической церкви. В 1991 году папа Иоанн Павел II восстановил Римско-католическую иерархию на Украине и назначил епископов во Львове, Каменце-Подольском и Житомире. Спустя несколько лет папа римский восстановил диоцез в Луцке, а в 2002 г. создал три новых вспомогательных епископов в различных диоцезах. В 2001 г. папа римский прибыл на Украину с апостольским визитом, встретившись не только с католиками латинского и восточного обряда, но также с православными верующими. Этот визит дал толчок к развитию Римско-католической церкви на Украине, в которую в 2020 году входит 7 диоцезов, в которых служит 20 епископов, из которых 5 – епископы-эмериты. На территории Украины работают 3 диоцезных духовных семинарии, 2 семинарии Redemptoris Mater Неокатехуменального пути, 3 теологических института, а мужские и женские монашеские ордена принимают послушников. Мужские и женские ордена обладают своими провинциями, священники из диоцезов и монастырей отправляются за получением специального образования в Рим и другие города. В настоящее время Римско-католическая церковь располагает следующими средствами массовой информации: Радио «Мария», Телевидение Вековечного Слова и ряд веб-сайтов. Отважное решение Иоанна Павла II о восстановлении иерархии и последующее назначение многих епископов укрепило позицию Римско-католической церкви на Украине.

Priester Bf. Marian Buczek

Emeritierter Bischof von Charkiw-Saporischscha

**Die Erneuerung der römisch-katholischen Hierarchie
in der Ukraine im Jahr 1991 von Papst Johannes Paul II.
und Ernennung von folgenden Bischöfen**

Schlüsselworte

Ukraine, Vatikan, Polen, Lemberg, Kiew, Papst Johannes Paul II., Marian Kardinal Jaworski, Erzbistum Lemberg, Papstreise in die Ukraine, Diözesen in der Ukraine, Diözesan- und Weihbischöfe

Zusammenfassung

Die römisch-katholische Kirche kam auf das Gebiet der heutigen Ukraine im 14. Jahrhundert an und entwickelte sich ohne große Schwierigkeiten bis zum 1946. Nach dem Zweiten Weltkrieg deportierten die Kommunisten den Erzbischof Baziak von Lemberg, Bischof Szelązek von Luzk und viele andere Geistliche nach Polen; die Tempel und kirchliche Einrichtungen wurden weggenommen. Im Jahr 1991 nahm Papst Johannes Paul II. die Tätigkeit der römisch-katholischen Hierarchie in der Ukraine wieder auf und ernannte die Bischöfe von Lemberg, Kamjanez-Podilskyj und Schytomyr. Nach einigen Jahren nahm er die Tätigkeit der Diözese in Luzk wieder auf, 2002 gründete er drei neue Bistümer in Charkiw, Mukatschewo und Odessa und ernannte er neue Weihbischöfe für verschiedene Diözesen. In 2001 kam der Papst auf seiner Pilgerreise in die Ukraine, wo er sich nicht nur mit den Katholiken des lateinischen und byzantinischen Ritus sondern auch mit Orthodoxen traf. Dank diesem Besuch entwickelt sich die römisch-katholische Kirche so, dass sie heute in 2020 7 Bistümer, 20 Bischöfe, darunter 5 emeritierte Bischöfe hat. Es funktionieren 3 bischöfliche Priesterseminare, 2 Priesterseminaren Redemptoris Mater des Neokatechumenalen Weges, Noviziaten der männlichen und weiblichen Orden und 3 Theologische Institute, die weltliche Ausbildung anbieten. Die männlichen und weiblichen Orden sind in Provinzen eingeteilt; Diözesan- und Ordenspriester absolvieren spezialisierte Studiengänge in Rom und anderen Städten. Heutzutage hat die römisch-katholische Kirche ihre eigene Kommunikationsmedien: Radio Maria, Television des Ewigen Wortes und Webseiten. Die mutige Entscheidung des Papstes Johannes Paul II. von 1991, die Hierarchie wiederaufzunehmen und die folgende Ernennung vieler Bischöfe stärkte die römisch-katholische Kirche in der Ukraine.